

Inhoud

Van het bestuur	323
Even voorstellen	324
‘Eén, twee, in Godsnaam’	325 – 332
‘Twee meisjes’	332 – 351
Notulen 8 ^e ALV, 7 april 2005	352 – 353
Financieel jaarverslag 2005	354
Aanvullingen en correcties op de ledenlijst	355-356
Van de webmaster	357
Mededelingen	358
Veerdienst Anna Jacobapolder – Zijpe	359

Van het bestuur

In ons verenigingsblad ‘de Cronicke’ beginnen we meestal met een ‘Van de redactie’. Aangezien er dit jaar nogal wat mutaties in het bestuur hebben plaats gevonden, heb ik gemeend deze keer een stukje namens het bestuur te schrijven. Ik wil beginnen met u te melden dat het werk in de kring enkele maanden op een laag pitje heeft gestaan. Na de braderie, die veel belangstelling trok, hebben we nog meerdere malen vergaderd, maar steeds was er na de bijeenkomst een gedempt resultaat. Er is namelijk in 2005 slechts één Cronicke verschenen. In de periode juli 2005 tot februari 2006 hebben vier bestuursleden hun functie neergelegd. Over het bedanken van Jan Kempeneers heeft u eerder al een schrijven ontvangen. Daarnaast hebben ook Cennie Tichem, Bram Wesdorp en Bram Neele bedankt als lid van het bestuur. Momenteel zijn alleen Esther van der Vlies en ondergetekende nog in functie. ‘Niet zo positief’, zult u denken. Ook wij hebben dat zo ervaren. Maar laat ik daar alleen niet bij stil staan. Negatieve feiten ophalen zal ons weinig baten. We moeten verder en op de eerstvolgende ledenvergadering zullen we er alles aan doen om een nieuw bestuur te vormen.

In dit stukje wil ik u melden dat ik begin februari een gesprek heb gehad met Jan Kempeneers. Deze heb ik bereid gevonden deze Cronicke samen te stellen en voortaan weer in de redactie plaats wil nemen. Nu deze gereed is gekomen en vooraf door mij gelezen is, zou ik u voor willen stellen om met nieuwe moed verder te gaan. Jan komt niet meer terug in het bestuur. Hij heeft eerder al te kennen gegeven dat hij het na zijn 70ste graag aan een jongere kracht over wil dragen. Bovendien is hem op medisch advies aangeraden een stap terug te doen. Toch ligt hem de geschiedenis van Sint Philipsland te na aan het hart om zich te onthouden van medewerking aan ons verenigingsblad.

Voor deze Cronicke heeft hij een tip gekregen van ons lid Gerard Beurkens uit Dordrecht. Het resultaat vindt u op de eerstvolgende bladzijden. Een stukje geschiedenis en mededelingen dat door velen herkend en op prijs gesteld zal worden dit in ons blad aan te treffen.

Verder een artikel over een gebeurtenis die men op een dorp als Sint Philipsland niet zou verwachten. Toch een verhaal dat zich op dit plattelandsdorp afspeelde. Mede omdat er meerdere namen in worden genoemd, voor velen een herkenbaar verhaal. Bezoek ook vooral onze website, die door Jan-Willem Kempeneers steeds wordt geactualiseerd.

Ten slotte: In de mutaties van de ledenlijst treffen we meerdere namen aan van leden die ons ontvallen zijn. Daarbij past ook het meeleven van het bestuur. Er zijn enkele leden die hebben bedankt. Maar dat er meer voor in de plaats gekomen zijn doet ons goed. Graag wil ik u vragen om ook in het vervolg uw schouders onder onze heemkundekring 'Philipslandt' te zetten! Ik hoop dat onze aanstaande jaarvergadering door velen van u bezocht zal worden. De agenda van deze treft u hierbij aan. Na het officiële gedeelte is er een presentatie over: 'de landbouw van toen en nu'.

Bram Wisse

Even voorstellen

Ongeveer een jaar geleden stelde Jan Kempeneers mij de vraag of ik er iets voor voelde om in het bestuur van de heemkundekring te komen. Ik heb best wel belangstelling en interesse in zaken uit het verleden van zowel Anna Jacobapolder alsook van Sint Philipsland, waarbij nog komt dat ik al deel uit maakte van de werkgroep die zich bezig houdt met de weegbrug. Na toch nog enige bedenktijd heb ik besloten om me als kandidaat bestuurslid beschikbaar te stellen, waarna ik op de laatste ledenvergadering als bestuurslid gekozen ben. Mijn naam is Bram Wisse en ik ben geboren en getogen in Anna Jacobapolder. Ik ben 60 jaar en getrouwd met Riet Bonte en we hebben drie kinderen. Ik ben inmiddels 40 jaar werkzaam op het fruit en akkerbouwbedrijf aan de Langeweg in Anna Jacobapolder. Daarmee is steeds veel tijd gemoeid, niettemin hoop ik toch nog voldoende tijd te vinden om mijn steentje bij te dragen in de heemkundekring.

Met vriendelijke groet,
Bram Wisse

De Prinses Marijkekleuterschool aan de Wilhelminastraat. Het gebouw werd in 1953, na de watersnoodramp, geschonken door de Duitse gemeente Nordhorn. In september 1955 werd de school geopend. Het pand werd begin jaren '90 gesloopt.

Fluplander kreeg een zeemansgraf op de Stille Oceaan

Eén, twee, in Godsnaam!

Op 30 maart 1967 vertrekt het 11.500 ton metende en dan zesjarige motorschip *Seine Lloyd* uit de haven van Rotterdam. De bestemming is Nieuw Zeeland, dat zal worden bereikt via de havens van Le Havre, Panama, Tahiti en Noumea. Volgens de crewlist bevinden zich zesendertig bemanningsleden en een passagier (de echtgenote van de eerste stuurman Cornelis Muilwijk, later havenmeester van Amsterdam) aan boord onder gezag van kapitein Gerbrandt van Santen. De crewlist vermeldt onder andere de namen van storekeeper/kabelgast Anthony Reyngoudt (wiens achternaam abusievelijk met een ‘y’ wordt geschreven in plaats van met een ‘ij’), vierde stuurman Eduard van Lierde en laundryman John Malawat. Zij zijn het die, samen met de kapitein, de hoofdrol spelen in dit verhaal, met een tragische rol voor 'Toon' Reijngoudt.

Door Ronald van Erkel

De oversteek van de Atlantische Oceaan vindt plaats zonder noemenswaardige incidenten en al spoedig wordt de haven van Cristobal, aan het Panamakanaal, aangedaan. Op 5 mei echter moet kapitein Van Santen, handelend volgens de Zeeongevallen Wet van 1919, het formulier ‘Aangifte van een ongeval’ invullen. Wat is er gebeurd? Toon Reijngoudt heeft in Cristobal een klap van een tros gekregen. Het staat er als volgt: ‘doordat tijdens het ontmeren enkele torsen van de tros van de kop liepen, kreeg betrokkene een klap van die

Het 11.500 ton metende motorschip ‘Seine Lloyd’.

tros tegen zijn hoofd, waardoor het bovengebit uit zijn mond en overboord schoot’. Getuigen waren tweede stuurman Cees Verhoef en matroos Piet Verbaan. Volgens het formulier wordt er geen geneeskundige hulp verleend. De enige bijzonderheid die nog gemeld wordt is dat ‘betrokkene in Auckland naar een tandarts zal gaan voor een nieuwe bovenprothese’. Volgens een later (op 16 mei) geschreven en bijgevoegde brief aan de Inspecteur van de Geneeskundige Dienst van de Koninklijke Rotterdamsche Lloyd, die mede

wordt ondertekend door verpleger/schrijver Wilhelmus Kerckhoffs, waarin het gebeurde nogmaals wordt uiteengezet, is er van verder lichamelijk letsel bij Reijngoudt geen sprake.

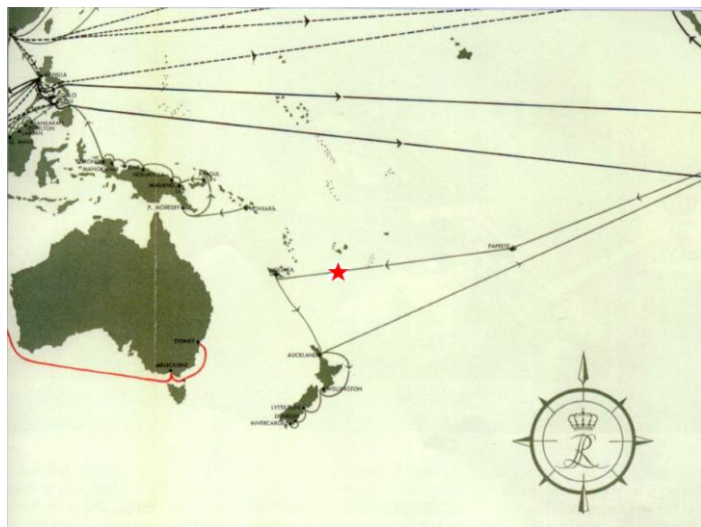
Het schip vervolgt haar reis. Het doet de haven aan van Tahiti, waar formulier en brief worden gepost, en zet koers naar Noumea. Met Reijngoudt is alles, zo lijkt het, in orde. De verpleger spreekt hem dagelijks en de kabelgast zegt geen klachten te hebben.

Op 21 mei, een zondag, vaart het schip midden op de Grote Oceaan en de bemanning krijgt, met uitzondering van hen die belast zijn met de zeewachten, een rustdag. Volgens een brief van 14 juni van kapitein Van Santen aan de directie van de rederij, heeft Reijngoudt ontspannen met collega's zitten praten in de salon en toen hij zich verwijderde 'heeft een ieder waarschijnlijk in de veronderstelling verkeerd dat hij een middagdutje ging doen'.

Enige tijd later vindt een collega Reijngoudt echter op de grond liggend in de gang. Hij haalt er een vriend bij en samen leggen ze hem in bed, 'waarna beiden een partijtje zijn gaan tafeltennissen', Men denkt dat de twee of drie glazen bier die Reijngoudt in de salon had gedronken hem misschien slaperig hadden gemaakt. Verder denkt men er niets van. Dat wordt anders als olieman Theo Kind terugkeert naar de verblijven en gerucht hoort in

**Antonie Marinus
(Toon) Reijngoudt**

Ter hoogte van het sterretje (nabij de Fiji-eilanden), is Toon Reijngoudt aan de Oceaan toevertrouwd. De plaats ligt ten oosten van Australië en ten noorden van Nieuw-Zeeland.

de hut van Reijngoudt. Hij gaat kijken en ontdekt dat de kabelgast moeilijk ademhaalt. Hij waarschuwt de bootsman, Marinus de Graaff. Als die in Reijngoudts hut de toestand in ogen-schouw neemt, waarschuwt hij de verpleger, Wilhelmus Kerckhoffs. Deze constateert bij zijn komst korte tijd later dat Toon Reijngoudt is overleden. Als oorzaak wordt opgegeven: hersenbloeding. De volgende dag ontvangt men op het

Na het overlijden van Toon Reijngoudt werd de Nederlandse vlag op de Seine Lloyd halfstok gehangen.

hoofdkantoor in Rotterdam een telegram van kapitein Van Santen waarin hij het overlijden van Reijngoudt meldt en aankondigt dat er een begrafenis op zee zal plaatsvinden.

Gert van Maanen, kort na het ontstaan van Nedlloyd, directeur Nedlloyd Rederijdiensten, weet desgevraagd te melden dat het gebruikelijk was om een op zee overleden bemanningslid naar Nederland te repatriëren voor een begrafenis. ‘Dat was standaard, tenzij de familie voorkeur gaf aan een begrafenis op zee. De wensen van de familie gingen vóór. Zelfs als bekend was dat betrokkene zelf liever een zeemansgraf wilde, dan was de wens van de familie bepalend voor wat er met het lichaam gebeurde’.

Toon Reijngoudt was ongehuwd, maar zijn ouders in Sint Philipsland, die op 22 mei werden gewaarschuwd, geven aan de rederij te kennen dat ze Toon thuis willen hebben. Bovendien arriveert bij de rederij op diezelfde dag het op 5 mei vanuit Tahiti verstuurd formulier ‘Aangifte van een ongeval’ plus de brief van Van Santen van 16 mei. Het is voor het eerst dat vlootpersoneel en Arbeidszaken vernemen dat Reijngoudt voorafgaand aan zijn overlijden een ongeval had gehad en men ziet in Rotterdam – onwetend van het feit dat er geen verdere gezondheidsklachten waren – een mogelijk verband tussen ongeval en overlijden van Reijngoudt. Om zekerheid te hebben wil de maatschappij de begrafenis op zee tegenhouden en in Noumea of Nieuw Zeeland sectie laten

De bemanning van de Seine Lloyd staat opgesteld bij de kist met het lichaam van Toon Reijngoudt. Vóór de begrafenis hield de kapitein een rede.

plegen op de matroos en deelt dat aan de familie Reijngoudt mee. De Rotterdamsche Lloyd probeert op 23 mei een telegram naar het schip te sturen, maar de Seine Lloyd bevindt zich midden op de oceaan in een gebied dat slecht bereikbaar is voor Radio Scheveningen en het telegram komt niet aan. Het is daarom ook dat er in de vroege ochtend van 24 mei een plechtige ceremonie plaats vindt aan boord van de Seine Lloyd, waar de Nederlandse vlag en de maatschappijvlag halfstok hangen. Het schip is dan al door de vierde stuurman gestopt, enkele tientallen mijlen voor de Fiji-eilanden. Een kist, bedekt met de nationale vlag staat opgesteld aan stuurboordzijde. Twee bemanningsleden houden van zes uur tot zeven uur de wacht. Dan verzamelt bijna de hele bemanning zich en de kapitein houdt een rede. Daarna worden de overige bemanningsleden in de gelegenheid gesteld afscheid te nemen van hun collega. Hierna geeft de gezagvoerder de order: 'bootzman doe je plicht!'. Zoals dat hoort, doet de bootzman de traditionele uitspraak 'Eén, twee, in Godsnaam!'. De kist wordt gekanteld en terwijl de bemanning salueert, glijdt het in canvas ingenaaide lichaam van Reijngoudt de diepte in. Van het gebeuren maakt laundryman John Malawat foto's. Even later klinkt als saluut drie maal de scheepshoorn en vervolgt het schip haar weg. Nog geen zeven kwartier later wordt het telegram van de maatschappij ontvangen. Te laat.

Waarom heeft kapitein Van Santen besloten om Toon Reijngoudt een zeemansgraf te geven? Aan boord bevonden zich vriescontainers waarin het lichaam van de overledene in goede staat bewaard had kunnen worden, desnoods tot aan Nieuw Zeeland of Nederland. Op 9 juni vraagt de maatschappij in een brief aan Van Santen, die zich inmiddels in Wellington bevindt, om opheldering. Van Santen antwoordt direct, op 14 juni. Hij zegt bang te zijn geweest voor de bureaucratie op Noumea. Het aan land brengen en begraven van

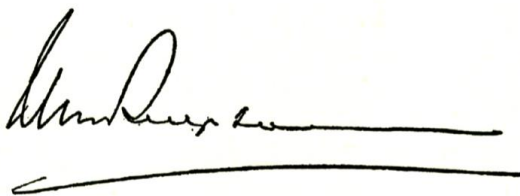
Het lichaam van Reijngoudt wordt aan de Oceaan toevertrouwd, nadat de bootzman de woorden 'Eén, twee, in Godsnaam' heeft uitgesproken.

Reijngoudt had zo vertraagd kunnen worden dat het schip al lang weer vertrokken zou zijn tegen de tijd dat de begrafenis kon plaatsvinden. Op die manier zou geen van de bemanningsleden de laatste eer aan Reijngoudt hebben kunnen bewijzen. Voorts schrijft de kapitein: 'hoewel ik slechts korte tijd met Reijngoudt heb gevaren, heb ik de vaste overtuiging met mijn beslissing in Reijngoudts geest te hebben gehandeld'.

Hiermee was de kous nog niet af. De onthutste familie in St. Philipsland schakelt een advocaat in om uit te zoeken wat er precies gebeurd is. Blijkbaar vertrouwt men de maatschappij niet helemaal die eerst zegt dat Reijngoudt op zee begraven wordt, vervolgens dat dit niet zal gebeuren en uiteindelijk laat weten dat

het juist toch gebeurd is. Een bezoek van de maatschappelijk werker van de maatschappij en, later, van kapitein Van Santen, hadden de vele vragen van de familie nog niet voldoende beantwoord. Met name het verband tussen het ongeval en het overlijden van Reijngoudt blijft onduidelijk. Gewapend met een aantal documenten (het formulier van 5

KONINKLIJKE ROTTERDAMSCH LLOYD N.V.

"SEINE LLOYD"		ROYAL ROTTERDAM LLOYD	
Master: G. van Santen		Voy. 31	
CREW LIST			
No.	NAME	RANK	DATE/PLACE OF BIRTH NAT. No. S BOOK
1.	Santen Gerbrandt v.	Master	04-09-17 Doesburg Dutch
2.	Mulder Cornelis J.	Ch. Off.	06-04-27 Bergen op Zoom S 40941
3.	Verhoeve Cornelis	2nd	26-03-35 Haarlem A 37516
4.	Schut Odin J.	3rd	03-07-39 Emmen G 1119
5.	Bierde Eduard H.v.	4th	03-08-44 Eindhoven V 07160
6.	Druten Karel van	Radio	05-09-11 Berkenwoude A 68424
7.	Kerkhoffs Wilhelmus	Male Nurse	2-08-34 Meerssen R 144592
8.	Montauban Jan A.	Ch. Eng.	16-05-28 Soest R 34882
9.	Os Jan E. van	2nd	29-11-29 Rotterdam A 32541
10.	Hiemstra Wiebren	3rd	11-07-43 Hennaarderadeel O 07333
11.	Buren Jan van	4th	09-02-44 Oostvoorne O 04886
12.	Vijgh Gerrit F.v.d.	4th	26-07-43 Amsterdam A 62144
13.	Graaff Marinus de	Boatsw.	070727 Rotterdam S 10306
14.	Waard Elbert de	Carpent.	02-07-42 Monster S 54387
15.	Reijngoudt Anthonis	Stork.	30-12-17 St. Philipsland R 131323
16.	Kort Hendrik	Sailor	20-02-44 Vlissingen V 05581
17.	Hessels Anton Th.	..	13-07-36 Dordrecht S 52803
18.	Verbaan Pieter	..	14-12-43 Willemstad H 137891
19.	Leuswen Jan C. van	..	20-09-40 Nw. Helvoet S 45434
20.	Pas Joannes P.P.H. v.d.	..	18-12-46 Tilburg O 17837
21.	Bouwmeester Johan H.	.. o/g	15-02-49 Rotterdam R 132379
22.	Reufels Reinirus J.	Deckboy	19-06-49 Hoensbroek R 132898
23.	Verburg Hans V.	..	12-09-50 Eisenach R 137587
24.	Wetering Frederik J.	..	27-09-50 Zuilen R 138613
25.	Ent Elias J.v.d.	Foreman	19-07-29 Rotterdam R 29412
26.	Klerks Johnny	Eng. dr.	28-10-42 Bogor A 05740
27.	Abema Johannes	..	17-11-43 Dordrecht R 94098
28.	Veltum Hanni van	..	13-09-39 Den Haag S 62713
29.	Kind Theodorus L.	Greaser	22-09-39 Rotterdam R 71492
30.	Diem Ronald van	..	11-04-44 Haaldwijk S 62113
31.	Bonte Salomon J.	Ch. Stew.	16-04-34 Den Helder R 54190
32.	Vriens Cornelis W.	Baker	26-07-47 Bergen op Zoom R 137740
33.	Goze Charles J.	Cookmate	3-12-46 Maastricht A 084518
34.	Kuiper Tom K.H.	Steward	01-05-46 Utrecht A 084608
35.	Kruijck Dirk A.	..	02-07-44 Amsterdam A 68728
36.	Voessers Roald K.	..	09-01-44 Amsterdam A 68281
37.	Malawat John	Laundrym.	17-06-28 Ambon Indon. Dk 550271
38.	Jong Marie W.de	Supernum.	04-08-21 Den Haag Dutch a 42750

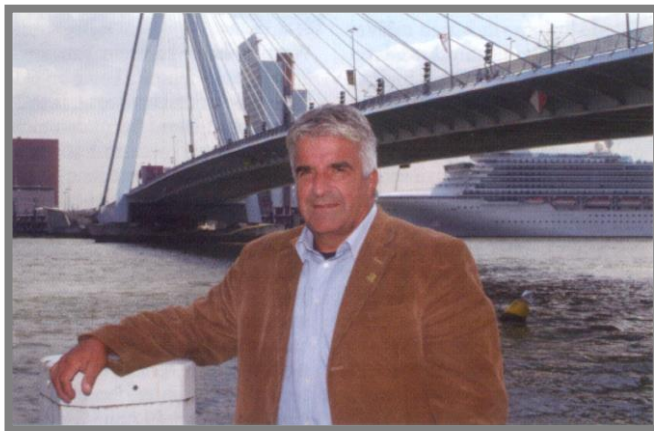
G. van Santen
Master.

De lijst met bemanningsleden (crewlist) van de Seine Lloyd.

mei, de brief van 16 mei, het telegram van 23 mei, de verslagen van Radio Scheveningen over de mislukte totstandkoming van het radiocontact met de Seine Lloyd, de brieven van 9 en 14 juni) weet de rederij uiteindelijk aannemelijk te maken dat er weliswaar nooit zekerheid zal ontstaan dat Reijngoudt niet ten gevolge van het ongeval is overleden, maar dat het wel aannemelijk is. De lezing van de maatschappij wordt door de familie met groot verdriet geaccepteerd. In een brief van 21 augustus aan de maatschappij zegt de advocaat de zaak als gesloten te beschouwen.

Achteraf kan gesteld worden dat de gebrekkige communicatie tussen wal en schip voor veel verwarring heeft gezorgd. Tevens kan men zich afvragen waarom kapitein Van Santen het lichaam van Reijngoudt niet tot Nieuw Zeeland of zelfs tot Nederland bewaard heeft. Ook dan zou hem de bureaucratie van Noumea immers bespaard zijn gebleven en had de familie kunnen kiezen tussen een graf in Wellington of één in St. Philipsland. Heeft de kapitein het economische belang van de rederij boven het belang van de familie Reijngoudt gesteld en de reis zonder tijdsverlies willen vervolgen? Een antwoord hierop zal nooit komen. Kapitein Van Santen, die in 1917 geboren werd, is inmiddels overleden. Van Maanen heeft echter wel een idee wat er gebeurd zou kunnen zijn: 'In mijn Nedlloyd-tijd hadden we jaarlijks met gemiddeld zes sterfgevallen van bemanningsleden in het buitenland te maken, sommige op zee. Als maatschappij wisten we hoe we daarmee moesten omgaan. Er bestonden protocollen voor de repatriëring van het lichaam, voor het benaderen van de familie enzovoorts. Dat ging allemaal zeer zorgvuldig. Ook bij de Koninklijke Rotterdamsche Lloyd ging men uiterst correct met dit soort zaken om. In de carrière van een gezagvoerder kwam iets dergelijks echter hooguit één keer voor. Men had er geen ervaring mee en was aangewezen op instructies van de maatschappij. Als die niet doorkomen doordat er geen radioverbinding is, dan moet een kapitein voor een deel zelf beslissen.'

Einde verhaal? Nee.

Ed van Lierde, toentertijd vierde stuurman op de Seine Lloyd, die filmbeelden maakte van de zee-mansbegrafenis van Toon Reijngoudt.

Achtendertig jaar later krijgt deze geschiedenis nog een ontroerend vervolg. Ed van Lierde, toentertijd vierde stuurman op de Seine Lloyd, vindt op zolder een spoeltje met een super-8 filmpje dat hij als 23-jarige aan boord van het schip maakte. Het filmpje, nauwelijks een minuut lang, toont de begrafenis op zee van Toon Reijngoudt, gefilmd vanaf de achterkant van de brug. 'Ik heb voor mijzelf proberen te verklaren waarom ik een zo belang-

rijk beelddocument, dat de familie had kunnen helpen bij het verwerken van de dood van Toon, voor mezelf heb gehouden. Het enige wat ik erover kan zeggen is dat ik toen nog erg jong was en de kapitein me verboden had de begrafenis te filmen. Ik heb het min of meer stiekem gedaan en verder heb ik er natuurlijk geen ruchtbaarheid aan gegeven. Al die jaren heb ik er niet meer naar omgekeken. Pas toen ik onlangs begon met het omzetten van mijn oude filmpjes naar DVD-formaat, realiseerde ik me dat ik hier iets had dat misschien wel erg belangrijk was.'

Van Lierde nam contact op met de familie in St. Philipsland. Men was verbijsterd en wilde het filmpje graag zien. Om de begrafenis op zee in de context van de reis en het bestaan aan boord te plaatsen heeft Van Lierde het korte fragment vervat in een negen minuten durende film met beelden van de Seine Lloyd, diverse havens die werden aangedaan en het leven aan boord. Het geheel is een serieuze, professioneel gemaakte minidocumentaire over de dood van Toon Reijngoudt geworden.

‘De familie van Toon was ontroerd om na al die jaren de begrafenis van Toon te kunnen ‘meemaken’, zegt Van Lierde, ‘ik heb het gevoel dat het enorm werd gewaardeerd en ik ben gerustgesteld dat ze mijn excuses kennelijk hebben aanvaard.’

Hoewel het al bijna veertig jaar geleden is, lijkt de puzzel rondom de dood van Toon Reijngoudt pas nu enigszins compleet te worden. ‘Lijkt’, want de familie van Toon heeft nog één hartenwens: de foto's die John (Johan) Malawat van de plechtigheid op zee maakte. Zover is na te gaan lijkt het erop dat Malawat, die in 1967 de Indonesische nationaliteit had, na een zeemansbestaan aan de wal in Nederland in de metaal is gaan werken. Volgens berichten die niet bevestigd konden worden is hij in 2004 overleden. Niettemin zouden de foto's in een nalatenschap terecht kunnen zijn gekomen of al eerder aan iemand anders gegeven kunnen zijn. De familie van Toon Reijngoudt, de kabelgast die in 1967 zijn graf vond in de Grote Oceaan, doet dan ook bij deze een oproep aan een ieder die inlichtingen zou kunnen geven over het lot van die bewuste foto's. Als die boven water zijn gekomen, kan het hoofdstuk van de dood van Toon Reijngoudt misschien definitief worden gesloten.

Noot van de redactie:

In het register van het motorschip Seine Lloyd staat het overlijden van Reijngoudt als volgt beschreven: Aan boord van motorschip Seine Lloyd op 21 mei, 14 uur 45 min., gedurende de reis in de Zuidelijke Grote Oceaan op 21 graden, zesendertig minuten Zuiderbreedte en 176 graden, tweeëndertig minuten Westerlengte overleden: Reijngoudt, Anthonie Marinus, 49 jaar, matroos-kabelgast, geboren en wonend te Sint Philipsland, ongehuwd. Waarvan acte, op heden 25 juli 1967.

N.B Bovenstaand artikel is gepubliceerd in de Nedlloyd Pensioenkrant september / oktober 2005, jaargang 10 – nummer 5. De auteur van het artikel is hoofdredacteur Ronald van Erkel. Een kopie is mij op 10 januari 2006 toegezonden door ons lid Gerard Beurkens (zoon van oud Fluplander Anthonie Beurkens). Gerard was bij dezelfde firma werkzaam als Toon Reijngoudt. In 1956 voeren ze beiden op de ‘Wonosari’. Gerard als 4^e werktuigkundige – elektricien en Toon als lampenist. Beiden werkten ze veel aan dek. Het grappige wat Gerard zich daarvan herinnerd is dat er op de wereldzeen plat Fluplands werd gesproken. Zowel Toon als Gerard had daar plezier in. De laatste bevoer tot 1961 de oceanen vooral ook op passagiersschepen, onder andere de Willem Ruijs. In dat jaar zou hij 2^e werktuigkundige kunnen worden, maar het was het jaar van zijn trouwen. Bij dezelfde

baas kreeg hij toen een baan aan de wal. De afbeeldingen in dit artikel zijn afkomstig uit het artikel uit de Nedlloyd Pensioenkrant en van de DVD met beeldopnames die de heer Ed van Lierde gemaakt heeft.

Namens de heemkundekring “Philippuslandt” dank ik Gerard Beurkens uit Dordrecht die mij de tekst en de foto’s van dit artikel toestuurde. Ook de hoofdredactie van de Nedlloyd Pensioenkrant, met name de auteur, de heer Ronald van Erkel, die mij toestemming gaf om het artikel te plaatsen in ons verenigingsblad. Verder de familie Reijngoudt, de broers en zussen van Toon, ook u onze dank dat wij onze leden deelgenoot mochten maken van de destijds voor Sint Philipsland zo droeve tijding, die met de bijdrage van Ed van Lierde min of meer een afronding kreeg.

Jan Kempeneers

‘Twee meisjes’

Samuël Jacobus Everaers, predikant te Stad aan ’t Haringvliet, nam op 4 februari 1822 een op hem uitgebracht beroep aan naar Sint Philipsland. Vijf maanden later werd hij er in het ambt bevestigd. Zijn eerste vrouw Maria Loos was al in 1817 overleden. Enkele jaren daarna trouwde hij met Barbara Vijzelaar, jonge dochter, geboren te Rotterdam op 12 maart 1800. Everaers kreeg uit zijn eerste huwelijk vier en uit het tweede tien kinderen. De oudste zoon van de predikant, Damis Everaers trouwde op Goeree-Overflakkee in 1829 met Adriana Grootenboer. Zij gaf in 1874 aanleiding tot het ontstaan van rumoer. Ja, zelfs het woord rebellie vloeyde bij de rechterlijke macht uit de pen. Hoe dit kon ontstaan, daar zullen we in dit verhaal een antwoord op zien te vinden. Vooraf zullen we echter nader kennis maken met de familie Everaers die in 1822 voet aan wal zette op het toen nog geïsoleerde eiland Sint Philipsland.

Door Jan Kempeneers

Te Stad aan ’t Haringvliet, waar S.J. Everaers op 7 juli 1805 als kandidaat was bevestigd, kreeg hij beroepen uit Hekelingen, Oudelande en Simonshaven. Voor die beroepen bedankte hij. Toen Sint Philipsland hem een beroepsbrief stuurde heeft hij misschien gedacht aan zijn voorganger ds. W.L. Van Oosterzee: “Mijn Padmos” noemde deze predikant het kleine eiland en het dorp waar de Mosselkreek en de Eendracht tesamen vloeiden in het Slaak. Tot blijdschap van de kerkenraad nam Ds. Samuel Jacobus Everaers het beroep aan. Op de gezette tijd vestigde hij zich met zijn gezin in de pastorie in de Voorstraat, thans nr. 48. Op zondag 14 juli 1822 was de bevestiging door ds. J. Versprille uit Sint-Annaland met Lucas 14:23^b. Bij zijn intrede preekte de nieuw gekomen predikant uit Rom.1:11-13. Hij vierde te Sint Philipsland op 29 augustus 1830 ook zijn 25-jarig ambtsjubileum en sprak ter gelegenheid daarvan een gedachtenispredikatie uit over Psalm 71:16-18. Ds. Everaers heeft de gemeente tot zijn overlijden op 2 januari 1842 gediend.

De pastorie

Zoals vermeld was de pastorie ten tijde van ds. Everaers in de Voorstraat. Veel predikanten hadden er gewoond. Ds. Samuël Jacobus Everaers bleef er tot zijn overlijden, op 65-jarige leeftijd, met zijn kinderen wonen. Ook zijn opvolgers, de predikanten A.F. Gerlach, L. van Daalen en J.H. Muring woonden nog tegenover herberg ‘de Druiventros’, maar vanaf 1873 kregen de hervormde predikantsgezinnen de beschikking over een geheel nieuwe pastorie, die slechts door het Kerkdreefje en de pastorietaun werd gescheiden van de in 1668 gebouwde dorpskerk. Deze locatie was tot 1953 een ‘plaatje’ dat het dorpsbeeld binnen Sint Philipsland bepaalde.

De pastorie van de Hervormde Kerk ten tijde van dominee Bal. Ds. Bal stond van 1906 tot en met 1913 op Sint Philipsland.

gezorgd. Nog in het jaar van het sterven van dominee Everaers kreeg Sint Philipsland een opvolger in de persoon van ds. Arnoldus Frederik Gerlach. Hij was vrijgezel en trouwde in 1843 met Adriana Marina Mol, dochter van Machiel Mol en Caatje van Nieuwenhuizen, landbouwers op de “Zwarte Schouw”. De kinderen Everaers die nog bij vader woonden kregen toen onderdak in de woning naast de pastorie, nu bekend als Voorstraat 44. Dit pand zal in de loop van ons verhaal een rol gaan spelen.

Terzijde merken we even op dat het in de periode van ds. Everaers en ook nog in die van zijn opvolger ds. Gerlach – de laatste diende Sint Philipsland tot 1850 - een uiterst belabberde tijd was voor de Hervormden ter plaatse en elders in het land. Om het kind maar bij de naam te noemen: “De afscheiding van 1834” viel er midden in. De staat van de bevolking van 31 december 1844 geeft aan dat het eiland Sint Philipsland 656 inwoners telde. Van hen behoorden er 514 tot de Hervormde kerk, terwijl bij ‘andere niet genoemde gezindheden’ het getal 142 staat ingevuld. Met dezen worden voor een groot deel de volgelingen van Pieter van Dijke, bekend als de “Afgescheidenen”, bedoeld. Hoewel deze tweedeling in ons verhaal niet direct aan de orde komt willen we het toch even noemen. Het was een tweespalt van lange adem, die niet alleen door de families maar ook door de

Na het overlijden van dominee Everaers bleven zijn ongehuwde kinderen, variërend in leeftijd van 7 tot 32 jaar, ouderloos achter. Moeder Barbara Everaers-Vijzelaar, zijn tweede vrouw, stierf al in 1837 op 37-jarige leeftijd in het kraambed van haar dochtertje Adriana Johanna. Haar kindje stierf vijf maanden na de geboorte. Maar de predikant had voor huisvesting van zijn kinderen

gezinnen trok. In onze vorige Cronicke no.11 hebben we er iets over geschreven in onze genealogische rubriek over Adriaan Kunst, die de kerkenraad al in 1834 met een klein oefeningengezelschap in grote verlegenheid bracht.

De familie Everaers

Het was juni 1874. Adriana Everaers-Grootenboer, sinds 1864 weduwe van broodbakker Damis Everaers, wilde verhuizen naar een ander pand in de Voorstraat. Damis was een zoon uit het eerste huwelijk van ds. Everaers. Wat bewoog de weduwe om naar een andere plaats in dezelfde straat te verhuizen, terwijl ze al een pand bewoonde waar een bakplaats met vergunning aanwezig was? We zullen proberen daar een duidelijk antwoord op te geven.

Damis en Adriana kregen 13 kinderen, waarvan ze er samen al vier, namelijk een baby van 6 maanden, een zoontje van vier jaar, een van negen jaar en ook een dochter van 29 jaar door de dood moesten afstaan. Slechts acht maanden na de dood van vader Damis, die in 1864 stierf, werd ook zoon Jacobus Nicolaas ernstig ziek en stierf op 22-jarige leeftijd. Hij verstond het bakkersvak als geen ander en was zijn moeder tot grote steun. Waarom toch allemaal die keuze voor het broodbakkervak? Wel, dat zat in de familie. Ook de vader van dominee Everaers had een broodbakkerij in Rotterdam. Het was Damus Everaers geboren te Delft op 22 nov. 1739. Diens vrouw Agata Johanna Margrita Schultz was een jaar eerder geboren te Goch in 't Land van Cleve.

De inwoners

Het woningbestand te Sint Philipsland was eigenlijk nog minimaal. Nemen we 1847, het eiland telde elf boerderijen. De Voorstraat was aan beide zijden volgebouwd. Ook de westzijde van de Achterstraat had een vrijwel aaneensluitende bebouwing van arbeiderswoningen en één landbouwschuur. Deze was van Marinus Dorst. Naast landbouwer was hij geruime tijd assessor en burgemeester. Zijn bezit werd: "De 50 gemeten achter het dorp" genoemd. Het woningbestand op het eiland telde met de hofsteden, de meestof, het Westeinde en de bouwerij meegerekend circa 100 wooneenheden. Het dorp telde toen ongeveer 700 inwoners. De kleine arbeiderswoningen werden in veel gevallen door twee gezinnen bewoond. Op de hofsteden treffen we in het bevolkingsregister meestal één of meerdere inwonende knechts en dienstboden aan.

We hebben het nog steeds over 1847. In dat jaar werd de oppervlakte van het eiland Sint Philipsland meer dan verdubbeld. In opdracht van Willem Frederik del Campo, genaamd Camp, een majoor der Genie, werden de schorren van Rumoir en Nicke droog gelegd. Door samenwerking met aannemer Adrianus van Haaften werd tegelijk ook het Noord-

De Hervormde Kerk van Sint Philipsland

schor, gelegen tussen de Noorddijk en de Bruintjeskreek, droog ingepolderd. Voor het opwerpen van de kade rond deze schorren werden 2000 mensen ingezet. De volledig met handkracht opgeworpen ringdijk kwam nog datzelfde jaar gereed. Het was slechts de aanzet van een omvangrijk werk. Met veel geluk zou de kade het barre jaargetijde trotseren.

Brood bezorgen met de ezel

Zij het met minder mensen, het weerbaarder maken van de 8200 meter lange zeedijk en het in cultuur brengen van de Anna Jacobapolder en de Kramerspolder kon het volgende jaar worden begonnen. Sint Philipsland werd met deze landaanwinst 869 hectare groter. Het jaar daarop werden wegen aangelegd en begon men met de bouw van de boerderij Hof Rumoit.

Het kwam de predikantszoon, Damis Everaers, die zich het bakkersvak eigen gemaakt had, goed uit dat er een groot werk in uitvoering was aan de vaste wal van het geïsoleerde eiland. Naast zijn bakkerij en winkel waren op Sint Philipsland nog twee neringdoenden die vergunning hadden voor een stookplaats om brood te bakken. Het waren Lauwrens Meijer en Willem de Rooij. De eerste bij het molenaarshuis, waar Jan de Waal later zijn bakkerij had en De Rooij in het dijkhuis ernaast waar zijn vrouw Elisabeth den Braber kruidenierswaren verkocht.

Damis Everaers (1803-1864) had blijkbaar de kennis in zijn mars om zich bij Del Campo als broodbakker aan te prijzen en tevens als leverancier in aanmerking te komen. Van meet af aan mocht de familie Everaers het brood leveren voor dit groot karwei. Met een door een ezel getrokken kar werd het brood afgeleverd in meerdere schaftketen en in overnachtinglocaties die waren opgetrokken van riet.

De eerste bakker van De Polder

Kort na de bedijking van de Anna Jacobapolder en de Kramerspolder werd begonnen met de bouw van boerderijen. Gelijktijdig startte men met het bouwen van eenvoudige arbeiderswoningen bij de uitwateringssluys, en aan de Noordweg. Broodbakker Lambertus Laven, hij woonde te Ooltgensplaat, volgde de activiteiten ten noorden van Sint Philipsland als geen ander. Getrouwd te Sint-Maartensdijk op 11 juli 1845 met de van oorsprong Adriaantje de Groene, woonde eerst te Sint-Maartensdijk. Enkele jaren later te Ooltgensplaat. Toen hij hoorde dat de eerste gezinnen zich in de nieuwe polder hadden gevestigd, twijfelde hij blijkbaar geen moment. Drie jaar na de bedijking vestigde hij zich met vrouw en drie kinderen op het kleine Zeeuwse eiland. In juni 1850 werd daar een pas gebouwd arbeidershuisje betrokken. Meteen vroeg hij vergunning voor het oprichten van een stookplaats voor een bakoven. Deze werd hem prompt verleend. In 1855 telde Anna Jacobapolder 40 gezinnen. Het gezin van Lambertus Laven telde toen vijf kinderen, vier zoons en een dochter. In het gezin was ook Hendrik Speet, geb. te Nieuwe Tonge 6 augustus 1821, inwonend als bakkersknecht.

Het aantal inwoners van Anna Jacobapolder nam gestaag toe. Er werden kinderen geboren, huwelijken gesloten, maar er stierven ook inwoners. Met het laatste werd het gezin Laven op 14 november 1855 geconfronteerd. Bakker Lambertus Laven overleed op 32-jarige leeftijd te Bruinisse. Niet omdat hij toevallig in dat dorp was, maar omdat Anna Jacobapolder kadastraal tot Bruinisse behoorde. Voor elke formaliteit moesten de bewoners

van De Polder het Zijpe oversteken. Het meest logische zou natuurlijk vanaf het begin aansluiting bij Sint Philipsland geweest zijn. Dat werd echter pas tien jaar na de drooglegging met een Koninklijk Besluit bezegeld. Anna Jacobapolder behoorde vanaf 12 augustus 1857 bij de gemeente Sint Philipsland.

Everaers in Anna Jacobapolder

Bij moeder Adriaantje bleek de handelsgeest, ondanks het verlies van haar man, erin gebakken te zijn. ‘Bakkerin’, en ook ‘winkelierster’ staat er in het vervolg achter haar naam bij de gemeentelijke administratie. Met haar al inwonende knecht Hendrik Speet kon ze het werk niet aan. Haar kinderen waren nog te jong, dus werd er nog een knecht aangenomen om het brood voor de inwoners van De Polder te bakken en in het omvangrijke buitengebied te bezorgen. Het zakelijke contact met haar Fliplandse collega Damis Everaers was blijkbaar goed. Met hem werd een overeenkomst gesloten dat zijn zoon Pieter Everaers in Anna Jacobapolder bij haar in de bakkerij zou komen werken. Hij had het bakkersvak bij zijn vader al behoorlijk onder de knie gekregen.

In het gezin van Damis Everaers en zijn vrouw Adriana Grootenboer voltrekken zich in korte tijd nogal wat mutaties. De oudste zoon Samuel Jacobus trouwde in januari 1861 met de Sint-Annalandse Anna Heijboer. In dat dorp gaan ze zelf een broodbakkerij exploiteren. Zijn broer Pieter Everaers was al verschillende jaren in Anna Jacobapolder bij de weduwe Laven. Hij kon het goed vinden met de dochter van Marinus de Groene en herbergierster Adriaantje de Ruijter. Ze kon haar huishouden, vijf kinderen, met haar winkel goed combineren. Toch groeide er tussen de knecht en zijn bazin iets dat het zakelijke

Anna Jacobapolder in de beginjaren van de 20^e eeuw.

overtrof. Dat bleek wel. Op 19 februari 1863 begaven de broodbakster en haar knecht zich naar Sint Philipsland om in het gemeentehuis aan het Schooldreefje hun huwelijk te laten bezegelen. Piet was 26 jaar en Adriaantje al in haar 44ste toen ze elkaar het jawoord gaven. Zij schonk op 18 januari 1864 het leven aan een zoon die de naam Damis kreeg.

Vreugde en verdriet wisselen elkaar af

Blijde en droevige tijden wisselen elkaar af. Dat gold ook voor het gezin Everaers. Op 2 juli 1864 verspreidde zich het bericht door het dorp dat bakker Damis Everaers was overleden. Hij was 60 jaar oud. Adriana Everaers-Grootenboer had het voorrecht dat ze geen vreemde knechts over de vloer hoefde te halen. In het pand, dat thans Voorstraat 7 is, had ze haar winkel en bakkerij. De zoons Jacob Johannes en Frederik Cornelis waren nog thuis en hadden het vak al bij vader geleerd. Moeder Everaers stond in de winkel, haar zoons stookten de oven, bakten het brood en bezorgden het bij de klanten in het dorp en in het buitengebied.

In het decennium waarover we hier schrijven werd Nederland getroffen door meerdere besmettelijke ziekten. Sint Philipsland kreeg in 1866 te maken met een cholera-epidemie en ook de pokziekte eiste haar slachtoffers. Het gemeentebestuur nam allerlei maatregelen om deze ziekten in te dammen. Inkomende vaartuigen gingen op stroom in quarantaine. Een eerste vereiste was dat het kerkhof in de bebouwde kom moest worden gesloten. De geneeskundige politie van de provincie drong daar voortdurend op aan. Vanwege gebrek aan financiën kon pas in 1871 het kerkhof rond de Hervormde kerk worden gesloten.

Zoal reeds genoemd, de besmettelijke ziekten eisten hun tol. Acht maanden na haar man Damis Everaers stierf zoon Jacobus Nicolaas, 22 jaar oud. Vier jaar later haar eveneens nog ongetrouwde zoon Jacob Johannes, 23 jaar oud. Ook nu weer kreeg Adriana de steun van haar zoon Frederik Cornelis en de jongste telg Johannes Cornelis. Als 15 jarige was hij zijn moeder al tot steun.

Zoon Frederik, hij was geboren in 1847, bleef na al deze droeve gebeurtenissen zijn moeder steeds trouw. Maar wat niet is kan komen, hij kreeg kennis aan een meisje in Ouwerkerk. Toen het eenmaal klikte tussen die beiden, deelde hij zijn moeder mee dat ze trouwplannen hadden. Te Ouwerkerk werd op 12 december 1877 het huwelijk voltrokken met kleermakersdochter Leentje Hack. Ze was vijf jaar jonger dan Frederik. In korte tijd werden bij het jonge echtpaar twee kinderen geboren. In april 1878 was het zoon Damis die het levenslicht zag. In januari 1880 was er weer blijdschap. Een rijkeluiwens, zo zal de geboorte van dochter Maria Pieterella zeker zijn ervaren. Echter, nog geen negen maanden later, namelijk op 5 september 1880, maakte de lijkdienaar in het dorp bekend dat Frederik Cornelis Everaers in de leeftijd van 32 jaar was overleden. Wederom was er verdriet binnen de familie Everaers.

Kort daarvoor was een geheel nieuw pand, bestaande uit een woon/winkelhuis en een broodbakkerij, gereed gekomen. Momenteel wordt deze locatie aangemerkt als Voorstraat 3. (zie voor meer uitgebreide gegevens cronicke nr. 6, blz. 132).

Een nieuwe knecht

Bij de pakken neer zitten, daar was bij Leentje geen sprake van. Ze had de zorg voor haar twee kinderen, maar schoonmoeder Everaers zal haar met raad en daad terzijde hebben gestaan. Toch wilde ze blijkbaar niet te veel afhankelijk zijn. In november 1880 krijgt

Cornelis Clarisse, geboren te Nieuwvliet bij Groede, te horen dat er in zijn branche te Sint-Philipsland een flinke zelfstandige knecht wordt gevraagd. Hij werkte toen als bakkersknecht in Terneuzen, was 19 jaar oud en voelde zich aangesproken om ergens met meer verantwoordelijkheid aan de slag te gaan. Er werd contact gezocht en korte tijd later ging Kees als inwonende knecht bij Leentje aan de slag. Het klikte tussen de weduwe en haar vrolijke knecht. Niet alleen in het zakelijke! De weduwe had het niet beter kunnen treffen. De knecht had het bakkersvak in zijn vingers, een opgeruimd karakter, kon goed met de klanten omgaan en was als een vader voor de kleine Damis en zijn zusje Maria Everaers. Een gezin dat door een liefdeband was ontstaan kon nauwelijks beter functioneren. Vandaar dat er op wat langere duur serieuze gesprekken tussen Leentje en haar knecht plaatsvonden. Om kort te zijn, ondanks dat de weduwe Everaers acht jaar ouder was dan Kees, was het geen beletsel om begin juni 1884 de papieren in de maak te doen voor de ondertrouw. Op 18 juli 1884 gaven ze elkaar hun jawoord in het Fluplandse gemeentehuis aan het Schooldreefje. Toen Leentje in 1921 stierf hadden ze een gelukkig huwelijk van 37 jaar met elkaar gehad. Uit haar tweede huwelijk met 'Keesje Klare', zoals hij in de volksmond werd genoemd, werden acht kinderen geboren, waarvan er enkele zeer jong zijn gestorven.

Cornelis Clarisse

Een nieuwe broodbakkerij

Natuurlijk zal Leentje met haar schoonmoeder gepraat hebben over haar plannen. We kunnen aannemen dat ze haar schoondochter dit nieuwe geluk gunde. Adriana had met haar man Damis en haar zoons goede tijden beleefd op het kleine eiland. Voornamelijk tijdens en na de bedijking van de nieuwe polders was de omzet sterk gestegen. Zoon Pieter was in Anna Jacobapolder zelfstandig broodbakker geworden. Ook de andere kinderen traden in het voetspoor van hun ouders. Ze verwierven een eigen broodbakkerij. Alleen zoon Damis werd kleermaker in zijn eigen dorp. 'Tailleur', stond er op het uithangbord aan de gevel. Zijn zoon Machel Everaers volgde hem op. Ook de dochters kwamen in het zakenleven terecht. Het waren Maria, Adriana en Neeltje. Ze trouwden respectievelijk met een broodbakker, een kastelein en een kleermaker. Eén zoon, de jongste, Johannes Cornelis was nog bij moeder thuis. Vastberaden als ze was, ook voor hem spaarde ze kosten noch moeite om hem in het zadel te helpen. Het hoefde eigenlijk niet veel moeite te kosten. Na het overlijden van ds. S.J. Everaers moesten zijn kinderen al snel verhuizen omdat ds. A.F. Gerlach vrij kort daarop een beroep naar Sint-Philipsland zou aannemen. Er was voor gezorgd dat de acht kinderen met hun spulletjes naar het pand naast de pastorie, thans Voorstraat 44. Meerdere van hen zochten een betrekking en vertrokken in de loop van de tijd naar de plaatsen Veere, Middelburg en Rotterdam. Alleen Agatha Johanna Margaretha (1816), zij was onderwijzeres, en Teuntje Hendrika (1825), bleven Sint-Philipsland trouw.

Agatha als schooljuffrouw

De woning was aanvankelijk van hun broer Damis, maar na diens overlijden was deze in eigendom van zijn weduwe Adriana Grotenboer gekomen. Agatha en Theuntje hadden in deze woning hun werk. Ze pasten op kleine kinderen voor moeders die uit werken gingen, naaiden en verstelden kleding voor anderen en met nog wat meer andere bezigheden konden de dochters van dominee Everaers voorzien in hun dagelijks levensonderhoud. In de raadsvergadering van 19 januari 1872 deelde burgemeester Von Staedel echter mee dat de hoofdonderwijzer J. Verhage zich bij hem had beklagd: *“dat een paar ouders hunne kinderen van de school hadden afgenomen en onderwijs deden geven aan eene hier sedert een aantal jaren toegelatene school onder opzigt van Mejuffr. A. Everaers”*. In verband daarmee had de burgemeester onderzoek verricht bij de betreffende ouders. Zij hadden hun kinderen van school gehaald omdat hen gebleken was dat: *“het onderwijs aan de school in de kom der gemeente slecht was”*. Een en ander zou bij de eerstvolgende komst van de heer Schoolopziener worden besproken. Het bleek dat Agatha al vergunning voor het houden van een bewaarschool had. Toen zij in 1875 subsidie vroeg vanwege haar *“ongelukkige toestand”*, werd nader onderzoek m.b.t. haar inkomsten verzocht. Op 26 augustus van dat jaar werd echter besloten de aangevraagde subsidie af te wijzen.

Vonnis volgt na overleg

Het pand waarin de zussen Everaers woonden was uitermate geschikt om als woon-/winkelpand in te richten en aan de achterzijde te voorzien van een stookplaats met oven voor een broodbakkerij. De tuin aan de achterzijde strekte zich uit tot aan de Achterweg, dus in goed overleg moest het mogelijk zijn om met haar schoonzussen tot een overeenkomst te komen. Het was kort voor de jaarwisseling in 1873 toen deze plannen bij moeder Adriana rijpten. Ze zou er zo gauw mogelijk met hen over praten. Er moest natuurlijk wel geschikte woonruimte voor Agatha en Teuntje gevonden worden. Die was niet voor het opscheppen, maar onderling kon er misschien iets geregeld worden. Het dorp bestond toen slechts uit de Voorstraat, de Achterweg en een paar rijtjes van de allereenvoudigste arbeiderswoningen in het Karreveld. Maar, komt tijd, komt raad, eerst maar eens vragen of ze mee wilden werken.

Het gesprek tussen Adriana Everaers-Grootenboer, eigenaresse van het pand, met haar ongehuwde schoonzussen, verliep allerminst naar wens. Met de achterliggende gedachte dat hun vader, ds. Samuel Everaers al voor zijn sterven voor woonruimte voor zijn kinderen had gezorgd, was er geen sprake van dat ze het pand vrijwillig zouden verlaten. Dat had echter tot gevolg dat mevrouw Everaers-Grootenboer de Rechtbank te Zierikzee verzocht een uitspraak te doen betreffende dit geval. Deze kwamen blijkbaar met een vonnis dat in het voordeel van de eigenaresse was. Al op 17 februari 1874 kreeg zij een vonnis van de Rechtbank thuisbezorgd dat inhield dat de te Sint Philipsland wonende gezusters A.J.M. en T.H. Everaers het door hen bewoonde huis zouden moeten ontruimen. Uiteraard zullen zij ook deze kennisgeving hebben ontvangen. Ze weigerden echter om vrijwillig hun plekje, waar ze nu al sinds 1842, het sterfjaar van vader ds. Everaers woonden, te verlaten. Dit had tot gevolg dat deurwaarder M.C. van Elsäcker uit Tholen, de opdracht kreeg om het pand te ontruimen. Hij liet zich assisteren door de rekwirant (bevoegde persoon), brigadier der Rijksveldwacht C.H. van der Horst. Ook de in Anna Jacobapolder

wonende rijksveldwachter F. Aarts was door de deurwaarder verzocht om op de Voorstraat aanwezig te zijn. Het was op donderdag 11 juni 1874 om 8.30 uur in de morgen toen Van Elsäcker bij de woning aankwam. Aangezien dat het min of meer te voorzien was dat de ontruiming niet zo gemakkelijk zou verlopen, vroeg de deurwaarder aan rijksveldwachter F. Aarts om aan de achterzijde van de woning te posten. De dames hadden niet voldaan aan het verzoek van de rechtbank, dus zou nu in opdracht van de rechterlijke macht worden gehandeld.

Alles is voor jullie rekening

Het was rond 8.30 uur, de arbeiders kwamen al schaften na hun eerste taak op het land. Gemeenteveldwachter Gerardus Boogaard was door de deurwaarder verzocht present te zijn op de Voorstraat. Deze weigerde echter omdat hij geen opdracht van de burgemeester had gekregen. Aangezien dat het min of meer te voorzien was dat de ontruiming niet zo gemakkelijk zou verlopen, vroeg de deurwaarder aan rijksveldwachter F. Aarts om aan de achterzijde van de woning te posten. De eigenaresse van de woning Adriana Everaers-Grootenboer bracht kort daarvoor nog een bezoek bij haar twee schoonzussen Everaers. “Sluit de vensters en de deuren, anders zullen zij ze ingooien; alles is voor jullie rekening”.

Daarop zijn de vensters en ramen gesloten. Al spoedig kwamen enige personen voor de woning die op de blinden bonsden. Frederik Cornelis Everaers, zoon van de eigenaresse heeft toen de deur geopend waarop ook inwoner Dingeman van Blooij naar binnen ging en op dreigenden toon vroeg: “Hoe kunt ge de meisjes er zo uit laten zetten?, zal je de meisjes er in laten of niet?” Door een der aanwezigen werd Frederik aan zijn boezeroen getrokken, zodat het scheurde. Ook een glasruit ging bij dit handgemeen aan diggelen.

Op dat moment gingen deurwaarder Van Elsäcker en rijksveldwachter Van der Horst aan de voorzijde naar binnen. De twee dames zaten binnen te wachten op wat zou gaan gebeuren. Bedaard, doch op ambtelijke wijze gaf de deurwaarder hen te kennen dat na mislukte pogingen om vrijwillig het pand te verlaten het moment nu was aangebroken dat de woning zou worden ontruimd. Agatha en Teuntje toonden zich niet bereid. Ze wensten eerst de burgemeester te spreken. Van de deurwaarder mochten ze die spreken, maar wachten met de ontruiming, daar was nu geen sprake meer van. De burgemeester wist immers wat

Dingeman van Blooij

er in zijn gemeente plaats zou vinden. Van Elsäcker gaf zijn helpers opdracht te beginnen met de ontruiming. De meubeltjes en al het andere huisraad van de dames werd buiten de woning aan de Voorstraat neergezet.

Broodbakker Geense

In korte tijd verzamelde zich een groepje mensen bij het pand waar het ongewone tafereel zich afspeelde. Broodbakker L.H.M. Geense kon vanuit de deuropening van zijn winkel zien wat daar gebeurde. Van hem werd gezegd dat hij de aanvoerder was. Hij zou het volk ook hebben gewenkt. Steeds meer mensen, mannen en vrouwen, verschenen op de plaats waar dit ongewone schouwspel zich afspeelde. In deze situatie werd het raadzaam geacht om burgemeester F.W. von Staedel te vragen zich met het oproer te bemoeien. Met gemeenteveldwachter G. Boogaard verscheen hij ter plaatse en vroeg de steeds maar toeneemende groep mannen en vrouwen zich te verwijderen. Nu wendde de burgemeester zich tot de eigenaar van de woning Adriana Everaers-Grootenboer. Hij sprak haar aan met de woorden: “In naam des Konings vraag ik u of de meisjes er uit moeten of niet?” Hierop antwoordde ze toestemmend.

Steeds meer mensen verzamelden zich bij de woning naast de vroegere pastorie, waar de twee weerloze zussen zich verschansten. De pastorie, waarin tot eind 1873 ds. Caspar Engelbertus Hegggers woonde was kort daarvoor verkocht. Tegenover de dorpskerk was in dat jaar een geheel nieuwe pastorie gebouwd. In de oude pastorie was de studeerkamer inmiddels omgebouwd tot gelagkamer. Voortaan exploiteerde schoenmaker Abraham Kosten er samen met zijn vrouw Leuntje van der Ree een herberg. Timmerman J.J. Kooman en zijn vrouw Elizabeth Everaers (zij was een zus van de belaagde dames), waren uit Middelburg overgekomen en hadden met hun twee kinderen die nacht bij hun zussen geslapen. Nu ze zoveel commotie op zich af zagen komen waren ze echter de herberg van buurman Kosten ingevlucht.

“Hij gelastte de mannen het hoofd te onthloten”

Terwijl de deurwaarder met zijn assistenten Aarts en Van der Horst nog steeds bezig waren met het uitplaatzen van de boedel, liep het volk toe. Als aanvoerder, die steeds stond te wenken wordt broodbakker L.H.M. Geense genoemd. Hij woonde met zijn gezin in het molenaarshuis. Zijn vrouw Maria was een dochter van heel- en vroedmeester Jacob Kornelis Lindhout. De geneeskundige woonde op korte afstand van de dames Everaers, maar uit niets blijkt dat hij zich met de rebellie heeft bemoeid. We kunnen nog wel een aantal namen van personen noemen die zich de nare positie van de twee “meisjes” aantrokken: Dingeman van Blooij, Adriaan Kunst, J. Beurkens, A. Reijngoudt, A. de Graaf J.zn, Jannetje Noorthoek-Faasse, Neeltje de Rooij, Adriana Kramer, de vrouw van slager Abraham Reijngoudt. Verder: Johannes Kosten, Abraham Nelisse, zijn vrouw Maria Kempeneers, Huberdina J. Verwijs-Neele,

Gillis Kempeneers

Willem Nelisse, Sara Meijer, Neeltje Verwijs, Margaretha den Houter-Kempeneers, Jan Maan de Kok en Johannes Hengstmengel. Bij de verdachte personen worden verder nog genoemd: Pieter Kempeneers, Pieter Aarnoudse, Adriaan Kaashoek (hij werd later veldwachter te Brandwijk) Tannetje de Ruijter, Cornelia Claron, Adriana Verwijs-Bolier en schippersknecht Antonij van den Berg. Over Gillis Kempeneers bestond geen zekerheid. Dit zijn echter nog niet eens alle personen. In maart 1875 moesten namelijk 34 personen zich voor de rechtbank te Middelburg verantwoorden.

Abraham Nelisse

De meubels uit de kamers en het overige huisraad stond op straat. Agatha en Teuntje hadden zich inmiddels naar de zolder begeven. Ook daar moest nog het een en ander verwijderd worden. De burgemeester liep knarsetandend de woning binnen om te zien wat zich daar afspeelde. Hij begaf zich naar boven en keek door het kleine raampje van de dakkapel. Boze tongen beweerden later dat hij geknikt had naar de aanwezigen op de Voorstraat. Direct na de burgemeester begaven zich nu ook de deurwaarder en de rijksveldwachters naar de zolder. De sociaal gevoelige burgervader deed zijn plicht met pijn in het hart. Hij gelastte de mannen het hoofd te ontbloten en richtte zich in het schaarse daglicht dat zich over de zolder verspreidde tot de dames met de woorden: *“In naam des Konings vraag ik U, of gijlieden de woning wilt verlaten”*. De ‘meisjes’ bleven hardnekkig weigeren de woning, waarin ze nu al zo lang woonden, te verlaten. Wederom nam de eerste burger het woord. Nu wendde hij zich tot de deurwaarder: *“Ik heb mijn plicht gedaan; ik gelast U nu de meisjes eruit te zetten”*. De deurwaarder werd daartoe nog even verhinderd omdat men bezig was een mangel naar buiten te brengen.

“’t Goed zal er niet uitkomen of ’t komt er weer in”.

De deurwaarder beschuldigde hem later dat hij voor het zolderraampje naar het volk had geknikt, toen er van beneden werd geroepen: *“Burgemeester, mogen we?”* Ook veldwachter Aarts deed daar nog een schepje bovenop. Hij beschuldigde de burgemeester dat hij hem zou hebben gezegd: *“Mannetje, mannetje, dat had ik van jou niet gedacht”*. Later bleken deze woorden in een geheel ander verband te staan. Toen de burgemeester tot Aarts had gezegd: “je moet me helpen”, had Aarts gezegd: “goed, maar uitdragen doe ik niet, dat heb ik ook niet gedaan toen ik marechaussee was.....” Nu ziet den burgemeester Aarts wel bezig aan ‘t uitdragen en daarom voegde hij hem de woorden toe: “Mannetje, mannetje, ik had niet gedacht enz”.

De menigte op straat popelde van ongeduld. Naar later bleek had zwager Jan Kooman 1½ kan jenever in de herberg van Kosten gehaald om het volk een ‘slokje’ te geven. Kort daarop zijn op kosten van dezelfde persoon nog zeven flessen jenever door Kosten uitge-

schonken. De geestrijke drank miste haar uitwerking niet. Zwager Jan Kooman, op de Voorstraat aanwezig, raapte eerst zijn eigen spulletjes, die ze meegebracht hadden om te overnachten, met hulp van anderen van de straat en bracht ze bij Kosten binnen. Het was niet onopgemerkt gebleven dat de burgemeester, gevolgd door de deurwaarder en zijn helpers naar boven waren gegaan. Kosten, die zich tussen het rebellerende volk op de Voorstraat bevond, vermoedde dat dit ophitsende spel uit de hand zou lopen en sloot de deur van zijn herberg.

Bliksemsnel begonnen zowel de mannen als de vrouwen de goederen terug naar binnen te sjouwen. Met Geense, Moeliker en Van Blooij had de deurwaarder het meeste te stellen. Ze deinsden zelfs niet terug handtas-telijk te worden. Het glaasje had het volk moedig gemaakt. Broodbakker Geense zei: *“het goed zal er niet uitkomen of 't komt er weer in”*. De stemming onder de aanwezigen was opperbest. Toen de burgemeester na de opdracht de ‘meisjes’ er uit te zetten naar beneden kwam geraakte hij in een uiterst moeilijke situatie. Vernemende dat Kosten de deur van zijn herberg had gesloten, gaf hij ook de andere herbergiers J.A. Mol (Druiventros) en Jan Kramer, beiden aan de overzijde van de Voorstraat, hun deur te sluiten.

Maria Nelisse-Kempeneers

“Als Job op de mestput”

De situatie waarin de ‘meisjes’ Everaers zich nu bevinden? Daarover horen we later een grappige passage van verdediger Mr. E. Fokker, die zich in gedachten verplaatste naar de zolder waarop de zussen Everaers zich op de dag van de ontruiming hadden verschanst: *“Thans heeft het schone toneel op het zolderkamertje plaats. De dames Everaers zitten evenals vroeger Job op de mestput, op een bos stroo; de burgemeester, in 't volle gevoel van zijn waardigheid, gelast haar de woning te verlaten, maar zij, hardnekkiger dan Job, wilden niet. Intussen meent de volksmenigte dat er schikking tot stand gekomen is, het goed wordt langs alle zijden er in gedragen; de schrik slaat den deurwaarder en den burgemeester om het hart; de laatste gaat naar beneden, ziet de enige hem getrouw gebleven politie-dienaar Gerardus Boogaard en zegt tot dezen: “Boogaard, er mag niets in.”*

De eenvoudige dorpsveldwachter was niet opgewassen tegen de menigte en zag met lede ogen aan dat de burgemeester zich wederom verwijderde. Misschien wel om even overleg te plegen. Toen hij kort daarop terugkwam constateerde hij dat Boogaard het volk niet had kunnen bedwingen. Ze stonden eerder te genieten dan dat ze zich geneerden voor de rebel-

lie die ze tegen de rechterlijke macht hadden bedreven. De burgemeester, blijkbaar ook ten einde raad, wendde zich nu tot de eigenaresse en zei: *“Alles is er weder in, moeten ze er uit of niet, moet ik ze bij de haren eruit slepen? Als ze er uit moeten kan ik je geen bescherming geven; als ze er in blijven kunt ge gerust zijn”*. Adriana Everaers-Grootenboer, tot wie hij deze woorden sprak, bleef bij haar beding dat de woning ontruimd moest worden.

Schikking

De burgemeester, die vanwege zijn ambt begrip had voor de eis tot ontruiming, had anderzijds weinig begrip voor de harde opstelling van de weduwe Everaers. Een goed gesprek met haar schoonzussen had mogelijk een hoop narigheid kunnen voorkomen. Na de weigering om mee te werken verwijderde Von Staedel zich andermaal van de plaats waar het volk te hoop gelopen was. Doch de zoons van genoemde weduwe waren nu bevreesd voor de gevolgen en haalden hun moeder over om met haar schoonzusters in schikking te treden. Ze zijn daarna de burgemeester achterna gelopen en hebben hem het al eerder vermelde briefje ter hand gesteld. Met de inhoud van het briefje was de burgemeester, naar het bleek, al volkomen bekend. Of er verder nog concessies zijn gedaan is niet bekend. Toch werd nu naar aanleiding daarvan een schikking bereikt.

Schatrijken en de proletariërs

Von Staedel, die niet over meer politiemacht kon beschikken excuseerde zich. Hulp van meer politiepersoneel was slechts op vier uur afstand aanwezig. Wat de hulp van militairen betreft, de dichtstbijzijnde garnizoenstad was Bergen op Zoom. Toch verklaarde de burgemeester later dat hij het vragen van bijstand had overwogen.

Friedrich Wilhelm Samuel von Staedel was sinds 1 oktober 1870 burgemeester van het kleine geïsoleerde eiland Sint Philipsland. Hij werd geboren te Dinslaken op 31 december 1815. Zijn vrouw was Theodora Bartha Hermina Geertruida Bonset. Zij was geboren te Magalan, Ned. Oost Indië 28 mei 1831. Het echtpaar kreeg acht kinderen, van welke de twee jongste te Sint Philipsland zijn geboren. Ook een dochtertje van acht maanden is hier gestorven. Het gezin behoorde tot de Evangelisch Lutherse gemeente. Om een juist beeld van de burgemeester te krijgen citeer ik verdediger mr. E. Fokker, die later namens de verdachten voor de rechtbank het woord voorde:

“Hij was de zoon van een luitenant-kolonel van de dragonders, die reeds vroeg zijn vaderland als vrijwilliger verlaten heeft, die den Belgischen veldtocht heeft medegemaakt en met het Metalen kruis versierd werd. Later ging hij naar Ned. Indië waar hij te Meester Cornelis als onderwijzer werkzaam was. In Holland teruggekeerd, wilde hij zijn tijd niet in ledigheid doorbrengen. Hij had het geluk tot burgemeester van St.Philipsland te worden benoemd, maar spoedig bleek dat dit geluk eigenlijk een ramp was, want hij kon het met de meeste leden van den gemeenteraad niet vinden. Dit werd veroorzaakt door den vooral in zijn gemeente gestreden wordenden strijd tussen de schatrijken en de proletariërs. Meermalen zijn daar heftige tonelen voorgevallen. Vandaar dat indertijd ook ene petitie is ingediend, waarin op schorsing of ontslag van den burgemeester werd aangedrongen. Een commissie uit gedeputeerde staten van Zeeland onderzocht de zaak, en de burgemeester kreeg volkomen gelijk: De principes van burgemeester von Staedel waren

steeds goed, maar dikwijls deugde de uitvoering niet omdat hij daarbij te ruw te werk ging”.

100 jaar brood bakken Voorstraat 44

Heel deze affaire draaide natuurlijk om de woning die thans als Voorstraat 44 wordt aangeduid. De jongste zoon van Damis Everaers en Adriana Grootenboer wilde trouwen en een broodbakkerij beginnen. Het was Johannes Cornelis, die verkering had met Janneke Marina Geense, een dochter van de smid aan de overzijde van de Voorstraat. Moeder Adriana had voor haar jongste zoon een bakkerij voorbestemd. Hij had het vak al bij zijn vader geleerd. Na al het getouwtrek over de woning waarin de twee zussen Agatha en Teuntje Everaers, dochters van de dominee woonden was nu een schikking bereikt. Onder welke voorwaarden?, dat is niet bekend. Zover valt na te gaan in het bevolkingsregister van die periode is de uitzetting niet meteen gebeurd. Wat wel bekend is, dat Agatha en Teuntje Everaers kort voor 1880 zijn verhuisd naar de woning; thans Achterstraat 18. Het was naast broodbakker Abraham de Ruijter. Dat kan overeen komen met de datum van het huwelijk van genoemde Johannes Cornelis Everaers met Janneke Marina Geense op 30 april 1879. Haar ouders, Jan Geense en Maria Jacoba Meijer waren van de Christelijk Afscheiden gemeente. Dat had moeder Adriana, als schoondochter van ds. Everaers liever anders gezien Blijkbaar viel daar niet aan te tornen. De kinderen werden hervormd gedoopt, gingen daar later ook naar de kerk, maar Johannes en Janneke trokken op zondag gescheiden op.

Janneke Marina Everaers-Geense

Met het verbouwen van de woning kon meteen worden begonnen. Deze werd zodanig aangepast dat ook moeder Everaers bij haar zoon kon blijven wonen. Johannes en Janneke kregen een talrijk gezin. Negen kinderen zijn er uit hun huwelijk geboren. Moeder Adriana overleed op 25 april 1892. Inwonende knechts en dienstbodes wisselden elkaar af. In deze bakkerij zou de oven 100 jaar lang, elke ochtend, zes keer in de week, de geur van het vers gebakken brood verspreiden. Jan Everaers, een kleinzoon van Johannes en Janneke, bakte hier samen met zijn vrouw Nette Guiljam het brood en banket van 1957 tot 1963. Daarna fuseerden de Fluplandse bakkers W. van Dommelen, J. Everaers en M.A. Stols. Na een ingrijpende verbouwing gingen de gezamenlijke bakkers met een gloednieuwe oven en een ruime winkel in het pand van Jan Everaers verder. Het brood voor de Fluplanders werd er tot 1981 gebakken. Vanaf dat jaar is het weer in gebruik genomen als woonhuis. De vervangende supermarkt en broodbakkerij werd kort daarop door Adrie van der Est - die Jan Everaers al geruime tijd daarvoor was opgevolgd - onder de naam Albert Hein in gebruik genomen.

Veldwachter Boogaard

Weliswaar was er binnen de familie Everaers een schikking bereikt, maar voor het publiek dat zich had ingezet om de ontruiming te voorkomen, lag er nog het nodige in de kast. Hartje zomer, 11 juni 1874 werd door de wettige eigenaar en haar twee schoonzussen Agatha en Teuntje Everaers, voor wie de burgemeester als woordvoerder optrad, een oplossing bereikt. Daarmee was de kous nog niet af.

Veldwachter Gerardus Boogaard kende de Fluplandse bevolking als geen ander. Hij had de personen die aanwezig waren bij de uitzetting zorgvuldig genoteerd. In 1845, al bijna dertig jaar geleden, was hij met zijn moeder Jozina Boogaard uit stad Tholen naar Sint Philipsland verhuisd. Even zovele jaren diende hij de gemeente als veldwachter. Hij had op dit dorp ook zijn vrouw Adriaantje Wagemaker leren kennen en een gezin gesticht. Zijn traktement was niet om over naar huis te schrijven. Voor 150 gulden per jaar stond hij bij de gemeente op de loonlijst. In 1850 stelde burgemeester Marinus Dorst de gemeenteraad voor om de jaarwedde van de veldwachter te herzien. Gebiedsuitbreiding van de gemeente, namelijk de Kramerspolder en het feit dat hij in maart 1849 was getrouwd, was voor burgemeester Dorst reden om voor opslag te pleiten. Per 1 januari 1851 ging veldwachter Boogaard 200 gulden per jaar verdienen.

“Hoogst ongepaste handelwijze”

Op donderdag 11 maart 1875 boog het Provinciaal Gerechtshof van Zeeland zich over de rebellie die het jaar daarvoor te Sint Philipsland plaats vond. De redacteur van de Nieuwsbode schreef: “Na een uitstel van enige weken kwam thans op Donderdag 11 Maart 1875 de zaak der 34 beschuldigden van Sint Philipsland voor. Het was geen onaardig gezicht zoo 'n tal van beschuldigden, mannen en vrouwen, daar neergezeten te zien, om af te wachten wat het recht hun zou toebedelen”.

Vooraf zij opgemerkt dat de stukken van het Provinciaal Gerechtshof van Zeeland, die deze strafzaak op 11 maart 1875 behandelde, bij het bombardement van 17 mei 1940 op Middelburg, verloren zijn gegaan. Mijn gegevens zijn gebaseerd op de uitvoerige verslagen in de Zierikzeese Nieuwsbode en de Middelburgse Courant (J.K.)

Het openbaar Ministerie, waargenomen door de advocaat-generaal Mr. N.H. van Nes van Meerkerk, achtte het na het lezen van de processen verbaal feitelijk bewezen dat hier van rebellie sprake is geweest. De 32 beklagden hebben zich daaraan schuldig gemaakt en de burgemeester is medeplichtige in die zaak. Op voorhand werd voor zeven van hen vrij-spraak geëist. Voor de overigen is medeplichtigheid een bewezen feit. Verontschuldiging als zouden ze niet zijn gewaarschuwd werd ter zijde gelegd. Uit het getuigenverhoor blijkt veeleer dat er van een vooraf beraamd plan sprake geweest is. Een drietal mannen meende Van Meerkerk voorop te moeten plaatsen. Het waren broodbakker L.H.M. Geense, die de aanvoerder is geweest, D(ingeman) van Blooij, die de veldwachter een stomp heeft gegeven en T(eunis) Bossers, die met zijn vuist gedreigd heeft. Alle overige verdachten zijn even schuldig. En wat de schuld van den burgemeester betreft, die is luce clarius (zonneklaar) bewezen.

De Voorstraat in het begin van de 20^e eeuw. De man rechts op de voorgrond is 'Marijn'Quist.

“Al-
ove-
zijn
schuldige.” Het Openbaar Ministerie acht de burgemeester de meest schuldige van allen die aanwezig zijn. Als 34ste beschuldigde werd burgemeester A.F. von Staedel door de advocaat-generaal beschuldigd van: Ten eerste plichtsverzuim en hoogst ongepaste handelwijze, ten anderen een strafschuldige daad. Daarmee werd bedoeld dat de beschuldigde, voor het zolderraampje staande, op de vraag van beneden: “Burgemeester, mogen we?”, een bevestigend teken heeft gegeven, waarop het binnenbrengen van de meubels begonnen is. Spreker beschouwde daarom de burgemeester als de meest schuldige. Ook medeplichtigheid aan rebellie werd hem ten laste gelegd. Opnieuw werden twee getuigen, de dames Adriana Pieterella Huijssen, (huisvrouw van hoofdonderwijzer Johannes Verhage) en haar zus Pieterella Martina Huijssen genoemd. Zij bleven volhouden dat zij de burgemeester voor het zolderraampje hadden zien knikken, als teken dat het publiek kon beginnen met het binnendragen van de spullen. Von Staedel bleef echter ontkennen daaraan schuldig te zijn. Op grond van tal van artikelen vindt Van Meerkkerk vrijspraak gepast voor de zeven eerstgenoemde personen. Voor de overige 26 een tuchthuisstraf van 5 tot 10 jaar en voor de burgemeester een tuchthuisstraf van 5 tot 15 jaar, naast de gemaakte kosten, desnoods bij lijfdwang te verhalen.

Overige schuldigen

Tegen Jannetje Faasse die nu, en de vorige maal afwezig was, werd eerder al door het Openbaar Ministerie wegens weerspanningheid aan de wet, veroordeling in de kosten en inhechtenisneming geëist. De verdediger, Mr. E. Fokker, had echter verzocht, zo het hof

daartoe mocht overgaan, deze inhechtenisneming zo kort mogelijk vóór het verhoor te doen plaats hebben.

Op vrijdag 12 maart werd het getuigenverhoor voortgezet. Daarover kunnen we nog melden dat de eerste beschuldigde L.H.M. Geense ontkende het “hoofd der bende” te zijn geweest. Ook ontkende hij, zoals hem door de voorzitter nadrukkelijk onder het oog is gebracht, zich willens en wetens tegen de uitvoering van een rechterlijk bevel verzet te hebben. Ondanks de verklaring van veldwachter Aarts ontkende hij even pertinent al acht dagen vóór het gebeurde gezegd te hebben: *“Je zult er niet inkomen, het zal echt niet gemakkelijk gaan; als het goed eruit is gaat het er weer in”*, waaruit blijken zou dat hij al acht dagen van te voren het plan tot feitelijk en gewelddadig verzet zou gehad hebben. Toen de voorzitter hem op een en ander opmerkzaam maakte, zei hij: “Dat is wel gemakkelijk!”

De tweede beschuldigde C(ornelis) Romeijn ontkende feitelijk verzet gepleegd, of afspraak gemaakt te hebben.

De 12de beschuldigde W(illem) Moeliker ontkende het toebrengen van een stoot aan rijksveldwachter F. Aarts. En het gezegde tegen de veldwachter en de brigadier Van der Horst: “Als jullie klaar zijn, beginnen wij!” Moeliker ontkende dat aangezien hij zijn arbeid als dijkwerker niet zomaar in de steek kon laten. Wel gaf hij toe dat hij den heer J. Kooman heeft geholpen met het wegbrengen van kisten en voor zijn verlet schadeloos is gesteld. “Evengoed, - voegde hij er bij – “zou ik den hele dag in deze zaal willen blijven als u mij een daggeld beloofde”.

Ook de 24ste beschuldigde (Dingeman) van Blooijs ontkende feitelijkheden begaan of bedreigingen geuit te hebben tegen rijksveldwachter Aarts, evenals de 23ste beschuldigde T(eunis) Bossers, die naar hij zei: het hem ten laste gelegde zou blijven ontkennen al verklaarden het ook honderd brigadiers en marechaussees. Volgens van Blooijs zou rijksveldwachter Aarts de burgemeester hebben beledigd. Toen hij hem maande om wat voorzichtig met de uitgebrachte goederen om te gaan zei hij tegen de burgemeester: “loop naar de bliksem!, ik heb met jou niets te maken!” De veldwachter werd toen gewaarschuwd geen verdere beledigingen meer te uiten. Dit feit werd door Aarts tegengesproken.

Op deze tweede zitting erkenden de meeste beschuldigden dat ze geholpen hadden met het binnendragen of aangeven van goederen.

Twijfel over vonnis

De volgende morgen, 12 maart was het woord aan verdediger Mr. E. Fokker, die namens alle verdachten het woord voerde. Het was bepaald geen pleitbezorger die na zijn rechtenstudie moeite had met het uitdragen van zijn talent. Mr. Fokker begon met te stellen dat de hoeveelheid stof meer tijd zou vergen dan hij gewend was. Ondanks de nauwkeurige indicatie blijven nog veel vragen open, zo meende hij. De enige aanwezige tijdens het pleidooi was burgemeester W.F.S.von Staedel. Niet minder dan twee en een half uur had de verdediger nodig om de beschuldigden te verdedigen. Alleen al omdat het volledige pleidooi niet voorhanden is, zullen we ons hier beperken tot enkele citaten uit het verslag.

De eerste vraag die bij Fokker leefde: “Is er een wettig bewijs dat er inderdaad een vonnis van de Rechtbank te Zierikzee is geweest? Is het wettig bewezen dat de basis van dit geding heeft plaats gehad n.a.v. een vonnis dat deskundig en op wettige wijze is onderzocht?” Pleiter ontkende dit.

Burgemeester Von Staedel bekleedt in dit drama – zo meende pleiter deze zaak te mogen noemen – de eerste plaats. Dat er een vonnis is geweest blijkt alleen uit de verklaring van deurwaarder van Elsäcker, maar levert zijns inziens geen wettig bewijs. Is het bestaan van een vonnis niet wettig bewezen, dan vervalt ook de ingebrachte beschuldiging.

In plaats van deze familiezaak intern op te lossen is er een langdurige procedure gevoerd. Het publiek, de proletariërs (armste ingezetenen) van Sint Philipsland was ontstemd. Zeker over het vonnis der rechtbank van Zierikzee. Men wist dat een executie zou plaats hebben, maar niet wanneer. Dit alles riep ergernis op bij de dorpelingen. Er ontstond een gespannen verhouding in het dorp. Bij de bestaande gespannen verhouding waren ongere-

Het pand in de Voorstraat dat in 1874 door deurwaarder Van Elsäcker werd ontruimd.

geldheden te duchten, dubbel erg in een gemeente als Sint Philipsland, waar men slechts één gemeenteveldwachter heeft, en eerst op vier uren afstand in geval van nood hulp te krijgen is.

De burgemeester achtte dus als hoofd van de gemeente voorzichtigheid raadzaam. Daarom zou hij, als de deurwaarder eerst naar hem gekomen was, deze zeker hebben aangeraden met de executie (uitzetting) te wachten tot 9.00 uur, wanneer de arbeiders weer op het veld zouden zijn ge-

weest. *(de arbeiders hadden schafttijd van tot 8.00 tot 9.00 uur en begonnen dan weer aan hun tweede taak op het land (J.K.)*

In zijn voornemens gestuit

De verdediger stelde den burgemeester F.W.S. von Staedel vervolgens aan het hof voor als “De zoon van een luitenant-kolonel van de dragonders, die reeds vroeg zijn vaderland als vrijwilliger verlaten heeft” Het vervolg van dit relaas is eerder in dit verhaal al genoemd.

Mr. Fokker vervolgde: “Misdadige bedoelingen zijn bij Von Staedel niet te vinden. Hij werd echter in zijn voornemens gestuit, daar de deurwaarder niet kwam. Hij, oud-Indisch ambtenaar en als burgemeester vertegenwoordiger des konings, moest de deurwaarder gaan opzoeken, en dit prikkelde hem, gevoegd bij een gevoel van medelijden met de ge-executeerden. Hij komt bij de juffrouwen Everaers en geeft toornig te kennen dat hij noch hier, noch in Indië van dergelijke barbaarse handelingen had gehoord. Hij gelast de ontruiming te staken en beveelt de Rijksveldwachters de woning te verlaten. Krachtens artikel 186 van de gemeentewet had hij als burgemeester het recht maatregelen van voorzorg te nemen. Dat hij van die bevoegdheid geen gebruik heeft gemaakt en zijn wil niet heeft

doorgezet, is te wijten aan het feit dat hij dan met ontruiming moest wachten óf zo nodig de hulp van de militaire macht moest inroepen. Hij deed echter afstand van zijn gezag en verkeerde diensgevolge in de beklagenswaardige toestand van iemand die weet dat ongeregeldeheden te vrezen zijn, machteloos is. Intussen trachtte hij al rondlopende zoveel mogelijk de orde te bewaren; hij beval de herbergen te sluiten, en verbood het gebruiken van jenever op straat”.

Niet schuldig aan plichtsverzuim

De ontruiming werd voortgezet. Toen de goederen bijna uitgebracht waren trachtte de burgemeester de “meisjes”, zoals hij ze noemde, te verwijderen en gelastte ze in naam des konings de woning te verlaten. Daar de meisjes weigerden, beval de burgemeester de deurwaarder met de executie voort te gaan. Men ging toen naar beneden waar het volk de spullen weer binnen bracht. De burgemeester die door het volk tegen gehouden werd was bang voor ongeregeldeheden. Nu moge men zijn handelingen in principe loochenen, zij geven geen blijk van schuldig plichtsverzuim.

Kan men nu uit het gesprokene afleiden dat de burgemeester schuldig is aan een misdaad? Zal men ene veroordeling moeten wachten, omdat hij als ambtenaar niet in alles met overleg gehandeld heeft? Had hij zijn goed ontworpen *‘plan de campagne’* goed uitgevoerd, lof zou hem toegebracht zijn geworden, maar nu alles is tegengelopen zit hij op de bank der beschuldigen: *“die de godheid in 't verderf wil storten, verblindt ze”*.

Het verwondert de pleiter dat de heer Kooman, die de jenever had uitgedeeld, niet op de bank der beschuldigen zit. Kooman was de zwager van de zussen Everaers.

Pleiter twijfelt er niet aan of het Hof van Zeeland, dat bekend staat alle zaken nauwkeurig te onderzoeken, dit niet over het hoofd ziet. Mr. Fokker concludeert vrijspraak voor de burgemeester,

daar alleen gebleken is dat hij verkeerde maatregelen heeft toegepast en dat hij niet te *kwader trouw* heeft gehandeld. Daarom vraagt hij *ontslag van rechtsvervolging* omdat er geen sprake is van participatie noch medeplichtigheid.

Wat de handeling van L.H.M. Geense betreft, als zou hij hebben opgedrongen, wenken gegeven en als aanvoerder zijn beschuldigd, zegt pleiter dat hij nieuwsgierig was. Hij had dien dag weinig werk en wilde ook eens kijken wat er bij zijne burens te doen viel. Volgens pleiter heeft Geense zich alleen schuldig gemaakt aan het

De Voorstraat omstreeks 1920. In het tweede huis aan de rechterkant woonde bakker L.H.M. Geense.

schenden der beleefdheid; hij heeft zijn gezelschap opgedrongen en is alleenlijk onbeleefd geweest. Wat het geven van een stomp aan veldwachter F. Aarts door Moeliker en D. van Blooij's betreft en het dreigen van Teunis Bossers, zegt pleiter dat Aarts op dat ogenblik niet in zijn *ministère*, maar blootweg werkman van den deurwaarder was.

Ten slotte, de groep binnendragers of binnendringers. Spreker zegt dat het een verwarde boel op Sint Philipsland schijnt geweest te zijn en dat men er eigenlijk het fijne niet van weet. Na over de aard van het gehele feit gesproken te hebben concludeerde pleiter dat naar zijn mening van rebellie geen sprake kan zijn. Hij sprak een woord van hulde uit aan het Openbaar Ministerie, omdat het geen voorlopige inhechtenisneming had geordonneerd.

Het pleidooi van Mr. Fokker leverde voor de verdachten een succes op. Vier en twintig verdachten, waar onder burgemeester W.F.S. von Staedel, werden vrijgesproken. Door het dichte gebladerte aan de bomenrij op de Voorstraat was het onmogelijk dat iemand er een buiging van de burgemeester had waargenomen. Om daar van overtuigd te zijn had de verdediger Mr. E. Fokker hartje zomer nog een bezoek aan Sint Philipsland gebracht. De overige verdachten, waar onder broodbakker Geense, tegen welke aanvankelijk vijf tot tien jaar tuchthuisstraf was geëist, werden veroordeeld tot een straf tussen zes en drie maanden tuchthuisstraf.

In de Achterstraat, naast de bakkerij van Abraham de Ruijter, bleven de zussen Agatha Johanna Margaretha en Teuntje Everaers nog wonen tot Agatha op 21 februari 1886 overleed. Ze was 69 jaar oud. Haar zus Teuntje werd zeven dagen later uitgeschreven naar Borssele. Zij is op 61-jarige leeftijd gestorven te Vlissingen op 28 februari 1911.

Deze foto is gemaakt t.g.v. Paulus Marinus Wiskerke en Jacoba Johanna Everaers op 11 augustus 1932. De bruid staat naast haar moeder Janneke Marina Everaers-Geense. Vader Johannes Cornelis was toen al overleden.

Notulen van de 8^e Algemene Ledenvergadering, 7 april 2005

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering en heet een ieder hartelijk welkom

In zijn openingswoord memoreert de voorzitter het belang van de geschiedschrijving voor de latere generaties. Verder geeft hij voorbeelden waar we informatie over de geschiedenis van ons eiland kunnen vinden en aan wie onze Cronicke buiten de leden om nog gestuurd wordt. Deze wordt bijvoorbeeld ook naar het Zeeuws documentatiecentrum te Middelburg en de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag gezonden.

Ook spreekt hij de wens uit dat we voor het samenstellen van de Cronicke hulp krijgen van meer gastschrijvers.

Ook staat de voorzitter nog in het kort stil bij de eventuele overname van de weegbrug door de heemkundekring. Dit onderwerp wordt later in de vergadering uitvoeriger behandeld.

Dhr. Anton van Oost van heemkundekring "Halchtert" uit Halsteren en Anita Hoek zijn met kennisgeving afwezig.

2. Notulen van de vorige algemene ledenvergadering

Er zijn geen opmerkingen over het verslag van de vorige Algemene Ledenvergadering, het wordt dan ook goedgekeurd en ondertekend door de voorzitter en de secretaris.

Ook het jaarverslag 2004 wordt goedgekeurd en ondertekend door de voorzitter en de secretaris.

3. Mededelingen van het bestuur

De secretaris vraagt de aanwezigen of ze misschien ideeën kunnen aandragen met betrekking tot activiteiten die we in 2005 kunnen organiseren. 2004 was een druk jaar, maar voor 2005 staat er nog niet zoveel op stapel. Niemand weet op dit moment iets maar als men iets weet is een telefoontje naar een van de bestuursleden gauw gedaan.

Dhr. C. Groeneveld stelt voor deze oproep op onze internetsite te plaatsen. Dat is een goed idee, de voorzitter zal hiervoor zorgdragen.

4. Financieel jaarverslag

Er zijn geen vragen naar aanleiding van het financieel verslag van de penningmeester.

Verslag kascontrolecommissie

Elly Mol doet mede namens Anita Hoek verslag van de door hun verrichte kascontrole. alles is in orde bevonden, er is sprake van een keurig verzorgde en overzichtelijke boekhouding. De leden van de kascontrolecommissie hopen dat de penningmeester volgend jaar weer op dezelfde voet verder zal gaan. Beide dames hebben voor akkoord getekend. Het jaarverslag wordt goedgekeurd en ondertekend door de voorzitter en de secretaris.

Benoeming kascontrolecommissie

Als reservelid van de kascontrolecommissie is mevr. J. Verwijs -Reijngoudt benoemd.

Verkiezing bestuursleden

Aftredende en herkiesbare bestuursleden zijn mevr. E. van der Vlies-van Dijke, dhr. A. Neele en dhr. C. Tichem. Bij acclamatie worden de aftredende en herkiesbare bestuursleden opnieuw gekozen. Dhr. A. Wisse wordt als kandidaat-bestuurslid aan de leden voorgesteld. Ook hij wordt bij acclamatie al nieuw bestuurslid gekozen. Hij neemt zijn benoeming aan, onder dank voor het in hem gestelde vertrouwen.

Weegbrug

Zoals al eerder is vermeld heeft CZAV de weegbrug voor een symbolisch bedrag aan de heemkundekring aangeboden. Het bestuur van de heemkundekring hecht er zeer aan de weegbrug voor ons dorp te behouden. Naast de CZAV is ook Dhr. Bohlke uit Amsterdam eigenaar van een gedeelte van de grond waarop de weegbrug staat. De secretaris heeft dhr. Bohlke al telefonisch en schriftelijk benaderd en hem gevraagd of en onder welke voorwaarden hij wil meewerken aan een eventuele overname van de weegbrug en de bijbehorende grond door de heemkundekring. Tot op heden hebben we nog geen antwoord ontvangen van dhr. Bohlke. Alvorens we verdere stappen kunnen ondernemen moeten we eerst het aanbod van dhr. Bohlke afwachten. Daarnaast beseft het bestuur heel goed dat we ervoor moeten zorgen dat de eventuele aanschaf van de weegbrug geen molensteen om onze nek wordt. Telkens als we besluiten nemen zullen we de financiële consequenties daarvan moeten overzien en ervoor zorgen dat het de heemkundekring geen centen gaat kosten. Het zal dan zaak zijn de nodige sponsors te vinden. De aanwezigen geven, na daartoe gevraagd te zijn door de voorzitter, toestemming aan het bestuur om verder te gaan met de voorbereidingen van de eventuele overname van de weegbrug.

Rondvraag

Mevr. C.M van Nieuwenhuijzen-Vogelaar vindt het jammer dat onze jaarvergadering samenvalt met die van het Streekmuseum "de Meestooft" te Sint-Annaland. De voorzitter is dezelfde mening toegedaan, hij zou zelf ook graag de vergadering van het museum te Sint-Annaland bijgewoond hebben. De secretaris zegt toe in de toekomst, zodra de datum van onze jaarvergadering bekend is, deze door te geven aan de secretaris van het bestuur van het museum "De Meestooft". Op deze manier kunnen we dan rekening met elkaar houden. Mevr. W.H Vaders-de Koning vraagt hoeveel maal per jaar een bestuursvergadering is. Dat is ongeveer 6 a 7 maal per jaar.

Presentatie "Handel en nijverheid te Sint Philipsland"

Na de pauze heeft een ieder genoten van de PowerPoint presentatie die Jan Kempeneers gemaakt had over de handel en nijverheid op ons eiland. Het was weer een feest van herkenning en bij sommige dia's werd uitgebreid gediscussieerd over welke personen er nu precies in beeld waren. Al met al wederom een zeer geslaagd onderdeel van onze vergadering.

Sluiting

Na afloop van de voorstelling sloot de voorzitter onder dankzegging voor ieders inbreng en aanwezigheid de vergadering en wenste allen wel thuis.

Financieel verslag 2005 – Heemkundekring “Philippuslandt”		
Ontvangsten	<u>2005</u>	<u>2004</u>
Contributie	3.141,50	3.102,00
Subsidie	405,00	450,00
Sponsoring	165,00	230,00
	<u>3.711,50</u>	<u>3.782,00</u>
Uitgaven		
Kosten Cronicke	506,02	1.720,05
Huur verenigingsgebouw	453,80	453,80
Kosten werkgroepen	10,50	367,68
Vergaderkosten		247,60
Kosten website	300,00	180,00
Bankkosten/rente	113,03	83,44
Administratiekosten	126,57	159,79
Algemene kosten	359,36	147,26
Afschrijvingskosten inventaris	89,08	89,08
	<u>1.958,36</u>	<u>3.448,70</u>
Eigen vermogen 01-01	6.556,56	6.223,26
Ontvangsten	3.711,50	3.782,00
Uitgaven	1.958,36	3.448,70
Eigen vermogen 31-12	<u>8.309,70</u>	<u>6.556,56</u>

Toelichting bij het financiële verslag.

Het afgelopen jaar is evenals voorgaande jaren met een positief saldo afgesloten. In de contributieontvangsten zit € 138,- van leden die een extra donatie overmaakten, waar wij uiteraard heel blij mee zijn. Dit jaar zijn er geen vergaderkosten, de ledenvergadering werd in het verenigingsgebouw van de Hervormde kerk gehouden wat geen extra kosten meebracht.

Omdat de Cronicke in 2005 maar 1 maal verschenen is zijn de kosten hiervan beduidend minder dan voorgaande jaren. Daar tegenover staat dat onze website up-to-date is gehouden, wat uiteraard extra kosten met zich meebrengt.

Aanvullingen en correcties op de ledenlijst

We zijn gewend u met de mutaties op de ledenlijst op de hoogte te houden. Deze keer is het onze plicht u te melden dat zes leden van onze kring zijn overleden.

Leuntje (Louk) Hiemstra-Noorthoek is op 11 maart 2005, zes dagen na haar 80ste verjaardag overleden. Ze woonde in de Warandaflat te Bergen op Zoom. Zij was vanaf de oprichting met dochter Conny lid van onze kring. Namens de kring wensen we haar als enige dochter sterkte toe met het verlies van moeder.

Abraham (Bram) Kosten ontviel ons op 18 mei 2005. Op het alleronverwachts stierf hij aan een hartstilstand tijdens werkzaamheden rond zijn woning. Heemkunde en de Zeeuwse geschiedenis leefden bij Bram. Hij werd 65 jaar. Namens de kring van harte sterkte voor zijn vrouw Dingena en de kinderen.

Jacomina (Mientje) Kunst-van der Reest is op 64-jarige leeftijd na een langdurige ziekte overleden op 14 juli 2005. Van meet af aan was haar sympathie voor de kring overweldigend. De gesprekken met haar, vooral ook in de dialectgroep, zullen we node missen. Voor Jo en de kinderen willen we vanuit de kring ons meelevens betuigen.

Anthonetta Machilina (Nette) Everaers-Guiljam, 76 jaar, overleden op 26 juli 2005. Ondanks haar ziekte, was ze blijmoedig. De vriendelijkheid die ze uitstraalde typerend Voor haar echtgenoot Jan Everaers, die haar lange tijd met zijn zorg omringde en voor de kinderen onze deelneming vanuit de kring.

Johannes (Jo) Mol, oud-inwoner van Sint Philipsland was in zijn werkzame leven onderwijzer. Zijn laatste standplaats was Dordrecht. Na een steeds meer tanende gezondheid is hij op 2 augustus 2005 overleden. Vooral de laatste jaren heeft het bestuur van 'Philippuslandt' vruchtbare contacten met hem gehad. Jo is 82 jaar geworden.

Willem (Wim) van Dommelen, bekend van zijn brood en banketbakkerij in de Achterstraat werd lid van onze kring nadat we hem interviewden voor het verhaal over de bakkerij van zijn ouders en hem zelf. Wim was tot voor kort nog vitaal. Na een korte periode van afnemende krachten is hij op 14 februari 2006 overleden. Hij werd 88 jaar. Zijn vrouw Catrien, die ook al een hoge leeftijd heeft bereikt wensen we veel sterkte toe.

Sinds het verschijnen van de vorige Cronicke hebben we de volgende nieuwe leden, die we vanaf deze plaats een hartelijk welkom toeroepen. De nummers voor de namen zijn de lidnummers. Als daar het teken ¹ aan toegevoegd is betekent dit dat ze in 2005 in plaats van lid, gezinslid van onze kring zijn geworden. Hiervoor onze hartelijke dank.

226 ¹	M. den Braber-Verwijs	Sint Philipsland
267 ¹	W.D. van Duuren-Kosten	Sint Philipsland
277 ¹	J. Verwijs-van den Burg	Ridderkerk
287 ¹	M. van Nieuwenhuijzen-Maas	Anna Jacobapolder

297	P. Quist	Kampen
298	S.E. Ligtendag-van Dijke	Sint Philipsland
299	P. Boudeling	Swifterbant
300	D. Smit	Zoetermeer
301	J. Walpot	Sint Philipsland
302	D. van Dijk	Sint Philipsland
303	A.M. den Braber	Sint Philipsland
304	P. den Braber-de Jong	Sint Philipsland
305	J. Vos	Sint Philipsland

Geen lid meer:

A.W. Fontijne	Sint Philipsland
C. Dieleman	Sint Philipsland
C.N. Suurlant	Sint Philipsland

De ledenadministratie

Een mooi plaatje van een aantal kinderen in 1946 of 1947. Op de foto staan van links naar rechts: Fien Kosten, Gerard Verwijs, Ina Geense, Riet den Braber en Bram Kosten. De foto is gemaakt in de Achterstraat, op de plaats waar na de watersnoodramp in 1953 de school is gebouwd.

Van de webmaster

Inmiddels is onze heemkundekring al weer heel wat jaren op het wereldwijde web te vinden. Sinds januari 2002 heeft de website ruim 9000 bezoekers gehad. De laatste weken trekt de website gemiddeld tien bezoekers per dag. De laatste maanden is de website regelmatig bijgewerkt. Zo is eind vorig jaar een thema geplaatst over een scheepsramp die plaatsvond op 1 januari 1877 bij Sint Philipsland. Toen zijn ook verschillende pagina's op de website aangepast wat betreft de kleurstellingen. Alle pagina's komen nu wat lay-out betreft met elkaar overeen. Op 1 maart j.l. is op de website wederom een nieuw thema

geplaatst. Dit thema gaat over de geschiedenis van de vrijwillige brandweer in Sint Philipsland en is geschreven naar aanleiding van het 60-jarig bestaan van het korps. Omdat het gastenboek op de website al enige tijd niet meer werkte is

er ook een nieuw gastenboek geplaatst. Alle reacties in het oude gastenboek zijn verloren gegaan. Wij stellen dus uw reactie over de site in ons nieuwe gastenboek zeer op prijs. Heeft u overige tips of opmerkingen over de website dan kunt u contact opnemen met ondertekende.

De lijst met overlijdens van inwoners en oud-inwoners van Sint Philipsland is ook eind vorig jaar weer bijgewerkt. Deze lijst is te

vinden door op de website van onze kring op de banner te klikken. U zult dan automatisch bij de lijst terecht-

komen. In een kadertje wordt uitleg gegeven hoe u in de lijst kunt zoeken op bijvoorbeeld persoons- of familienamen. Wij hopen u in de toekomst via de website te kunnen blijven voorzien van informatie over de kring en regelmatig een nieuw thema te plaatsen. Op deze manier wordt geprobeerd om telkens weer een stukje van de Fliplandse historie aan de vergetelheid te ontrukken. Neem regelmatig een kijkje op de website, waar inmiddels vele artikelen te vinden zijn met betrekking tot de historie van Sint Philipsland. Als u op de hoogte gehouden wilt worden van de laatste updates van de website, kunt u een e-mail sturen naar ondertekende. U zult dan elke keer als de website is bijgewerkt een e-mail ontvangen met de laatste informatie.

Met vriendelijke groet,

Jan-Willem Kempeneers, webmaster
webmasterheemkundekring@kliksafe.nl

AGENDA

Algemene ledenvergadering
20 april 2006 – 19:30 uur

Verenigingsgebouw Hervormde
Kerk te Sint Philipsland

Omdat de penningmeester m.i.v. 1 januari 2006 zijn functie heeft neergelegd, was het niet mogelijk om vóór de jaarlijkse ledenvergadering in april 2006 een opvolger te benoemen. Tot die tijd wordt de taak van hem én die van de afgetreden secretaris waargenomen door Anja Neele-Kempeneers, Voorstraat 38, 4675 CB Sint Philipsland. Ook is de heemkundekring te bereiken via het e-mailadres jneele@xs4all.nl.

In verband met bovenstaande treft u bij deze Cronicke nog geen acceptgiro aan om de contributie van 2006 te voldoen. Deze wordt u toegezonden of bezorgd zodra er een nieuwe penningmeester is benoemd.

Het bestuur

Voor het organiseren van een fototentoonstelling ter gelegenheid van het 60-jarig jubileum is de brandweer in Sint Philipsland op zoek naar foto's van de brandbestrijding in Sint Philipsland door de jaren heen. De brandweer viert dit jubileum op 24 juni a.s. tijdens de braderie met het evenement HULPVERLENING 2006. Alle foto's die te maken hebben met de Fliplandse brandweer zijn welkom. Bijvoorbeeld foto's van branden, ongevallen, wedstrijden, voertuigen e.d. Heeft u zulke foto's in uw bezit en mogen deze bijgemaakt worden? Neem dan contact op met de organisatoren via onderstaande persoon. Op de website www.hulpverlening2006.web-log.nl kunt u meer informatie vinden over het evenement.

Jan-Willem Kempeneers
Wilhelminastraat 59
4675 BS Sint Philipsland
Tel.: 06-22597790
E-mail: jwkempeneers@kliksafe.nl
Website: www.brandweer-sintphilipsland.info
www.hulpverlening2006.web-log.nl

Van dr. Albert Kort uit 's-Heer Hendrikskinderen ontvingen wij een verzoek om een oproep te plaatsen in onze Cronicke. Kort is momenteel bezig met een onderzoek naar de geschiedenis van de veldwacht. In de archieven is weliswaar het nodige materiaal te vinden, maar wat hieraan vaak ontbreekt zijn persoonlijke zaken, zoals dagboeken, foto's en notities. Kort stelt het op prijs als lezers van onze Cronicke die in het bezit zijn van dergelijke zaken, contact met hem willen opnemen. Dat kan via telefoon of e-mail, via onderstaande gegevens. In ons volgende contactblad zal overigens een artikel geplaatst worden van de hand van Kort.

dr. A.L. Kort
Spanjaardstraat 8
4472 AR 's-Heer Hendrikskinderen
Tel.: 0113 – 212410
E-mail: alkort@zeelandnet.nl

VEERDIENST ANNA JACOBAPOLDER – ZIJPE

Jarenlang was Sint Philipsland met Schouwen-Duiveland verbonden door middel van een veerverbinding. Tegenwoordig is Sint Philipsland door middel van drie dammen verbonden met het vasteland. Vóór de watersnoodramp in 1953 werd deze verbinding in stand gehouden door de stoomboot 'Grevelingen'. In 1953 besloot Rijkswaterstaat om in de havens van Anna Jacobapolder en Zijpe twee fuiken te bouwen die geschikt waren voor zogenaamde koplading. Op 20 februari 1954 kwam een veerpont die eerder gevaren had onder de naam 'Moerdijk', welke de verbinding ging onderhouden onder de naam 'Krammer'. In 1959 werd ook het zusterschip 'Zijpe', dat eerder onder de naam Willemsdorp voer, op dit traject ingezet. De schepen voeren af en aan en in vakantietijden bestond er soms een wachttijd van vier uren. Op 1 september 1972 werd afscheid genomen van de stoomvaart op het Zijpe. De 'Zijpe' werd gemotoriseerd en kreeg een heel ander uiterlijk. De 'Krammer' werd toen uit de vaart genomen. Op 6 juli 1988 werd de Philipsdam geopend, wat het einde betekende voor de veerverbinding. De laatste dag; bijna op dezelfde plaats waar Mondragon op 28 december 1575 met zijn 1500 manschappen het tegenwoordig op plaatsen bijna 40 meter diepe Zijpe doorwaadde. Op die 6^e juli 1988 daverde er een kanonsschot gevolgd door een lichtflits over het stille Zijpe: Anna Jacobapolder – Zijpe voer niet meer!

